

1954Rendes tagoknak:

Szabolcsi Bence	137
Nizsalovszky Endre	145
Gyulai Zoltán	146
Kreybig Lajos	149
Gegesi Kiss Pál	151
Maucha Rezső	162
Geleji Sándor	169
Ratkovszky Ferenc	171
Freund Mihály	176
Schay Géza	177

Levelező tagoknak:

Bulla Béla	181
I. Tóth Zoltán	182
Csukás Zoltán	184
Fehér Dániel	185
Máthé Imre	186
Porpáczy Aladár	187
Surányi János	189
Gömöri Pál	191
Went István	195
Fonó Albert	202
Heller László	206
Kántás Károly	210
Millner Tivadar	215
Szigeti György	223
Verébély László	226
Kiss Árpád	232

RENDES TAGOK

1954

szabolcsi Béla: A közelebbi testársunk, ha legelső cikkeit nem számítjuk is, ez évben tölti be tudományos működése 30. esztendejét. Működésének gerince a magyar zene-történet, melynek számos pontját sikerült teljesen új megvilágításba helyeznie. Művei mellékelt jegyzőke ugyan sokoldalú érdeklődésről tanuskodik, de alig van olyan dolgozata, mely közelebbi vagy távolabbi vonatkozásban nem volna főtárgyával. Korán belátta, hogy magyar zene-történetet is csak világirodalmi látókörrrel lehet érdemlegesen művelni, s ez minden dolgozatán meg-látszik.

Eredeti kutatásai mellett említendő, hogy azokat él-vezetes, vonzó stílusban tudja előadni, s így széle-sebb körök számára is hozzáférhetővé tudja tenni. Így eleget tesz a ma különösen korszerű kívánalomnak, hogy a tudomány komoly művelője legyen egyuttal nép-szerűsítője, mint aki arra leginkább hivatott.

Működése egészével, utóbb említett tulajdonságáért még különösen is, kétségtelenül rászolgált, hogy a megújult Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja legyen.

Kodály Zoltán

Szabolcsi Bence levelező tag, rendes taggá való ajánlása.

Éppen egy negyedszázada annak, hogy az egyetemes zenetörténet egy fiatal művelője, akinek a tolla alól akkor már többek között egy, a szó teljes értelmében lekkes Mozart-tanulmány is kikerült, Tinódi zenéjéről írt tanulmányt a mestere, Kodály Zoltán szerkesztésében megjelenő "Magyar Zenei Dolgozatok" sorozatában, s e tanulmányt Tinódi dallamainak a magyar zenetörténet érdemes uttörőjének, Mátray Gábornak az eredményeit a korszerű zenetudomány teljes fegyverzetével korrigáló kritikai kiadásával kísérte. Szabolcsi Bencét ettől kezdve nemcsak a magyar zenetudomány, hanem a magyar irodalomtörténet is jogosan számítja legkiválóbb munkásai közé; a Tinódi kiadványt sűrű egymásutánban követték és követik olyan dolgozatai, amelyek a magyar irodalom, különösen a magyar vers története számára is fontos új eredményeket jelentenek, de pl. a zenetörténész vájt füle Mikes Kelemen prózájában is észrevesz olyan vers- és dallam- emlékeket, amelyek feltárása során a magyar próza-ritmus kérdéseit általánosabban is felveti s Mikes, Pázmányéhoz képest "dalszerűbb" nyelvben és mondatfűzésében józan ítélettel tartja számon a sajátos magyar hagyomány - népies dallam- emlékek - és egykoru francia próza együttesen ható szerepét. Tanulmányainak egész sora foglalkozik régi verses emlékeink dallamával, /A XVI. század magyar históriás zenéje, Irodalomtörténeti Közlemények, 1931, Az omagyar Mária-siralom dallama, Aragonauták, 1937, Dallamtörténeti Kérdések . Kodály-Emlékkönyv, 1953. stb./ s ezek a munkái egytől-egyig ének és vers ama válthatatlan kapcsolatát igazolják, amelyet senki nem fogalmazott meg elvszerűbben Arany Jánosnál, senki nem dokumentált többoldaluan feltárt régi magyar forrásanyagban, mint éppen Szabolcsi Bence. S ami áll Szabolcsi munkásságának a magyar irodalomtörténet szempontjából való jelentőségére, fokozottan áll e munkásság folklorisztikai jelentőségére nézve;

Bartók és Kodály mellett neki köszönhető elsősorban, hogy az összehasonlító zenetudomány felzárkózott az összehasonlító nyelvtudomány mellé; nem egy zenetörténeti tanulmánya /Osztják hősdalok - magyar siratók melódiái, Ethnographia, 1933. Népvándorlaskori elemek a magyar népzeneben, u.o. 1934; Adatok a közepázsiai dallamtípus elterjedéséhez, u.o. 1940./ a magyar őstörténet, magyar etnogenézis megvilágításához is hozzájárulnak. Saját részletkutatásainak gazdag eredményei hivalkodás nélkül érvényesülnek mintaszerű tankönyvében és annak pompás adattárában: A magyar zenetörténet kézikönyve /1947/, amelyet e kutatások fentebb jellemzett iránya folytán a zene szakemberein kívül a magyar irodalomtörténészek, a magyar folkloristák, sőt a magyar történészek is haszonnal forgathatnak.

Szabolcsi Bence egyetemes zenetörténeti monográfiáit /Mozart, Tóth Aladárral, 1941; Beethoven, 1948./és összefoglalásait /A zene története, 1940; Európai virradat: Vivalditól Mozartig, 1949./ sem pusztán a népszerűsítés igénye hívta létre, inkább az a tudományos szükséglet, hogy a zenét a történeti fejlődés egyetemes összefüggéseiben mutassa be, a társadalmi tényezők és az alkotó egyéniség bonyolult kölcsönhatásában. De mindenesetre ezek a munkái népünk zenei műveltségének jelentős nevelőivé lettek, s ilyen feladat betöltésére különösen alkalmassá teszi Szabolcsit az a körülmény, hogy az elmélyedő kutató benne az írás művészeivel párosul, aki a múltban is távol tudta tartani magát a pozitívizmus szürkeségétől és szellem-történészeink vulgarizáló tárcastilusától egyaránt. Az utolsó esztendőik fejlődése hozta magával, hogy a marxizmus-leninizmus alapján

eredményeinek egyre magasabbfoku áltá ánosításához jut el; emlékezetes Akadémiánk tavalyi nagygyűlésén tartott előadása /Népi és egyéni műalkotás a zenetörténetben. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei. IV. 1953./, amely általában a művészi alkotás mibenlétére, annak egyetemes és nemzeti jellegére, történeti feltételeire és társadalmi szerepére nézve tesz további kutatásokra ösztönző megállapításokat.

Háromévtizedes, fáradhatatlan, eredményekben és szempontokban gazdag munkássága Szabolcsi Bencét, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagját, véleményem szerint méltóvá teszi arra, hogy a nagygyűlés Akadémiánk rendes tagjává válassza.

Trencsényi-Waldapfel Imre s.k.
akadémikus

Nizsalovszky Endre, a MTA. lev. tagja, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi karán a "Polgári jog I.sz. tanszékének" vezetője.

Igen széles körben és nagy aktivitással vesz részt mai jogtudományi életünk szinte minden megnyilatkozásában: a Tudományos Akadémia levelező tagja, a Jogi Főbizottság tagja, az Állam- és Jogtudományi Intézet tudományos tanácsának elnöke, a polgári jogi kódexet előkészítő kormánybizottság tagja, stb. stb.

Nizsalovszky Endre a felszabadulást megelőzően is tanszékvezető volt a budapesti karon és a legismertebb, külföldön is becsült magánjogászaink közé számított, akinek tudományos irodalmi működéséről szemléltető képet ad az általa a felszabadulás előtt publikált tudományos művek hosszú sora. Annakidején különösen nagy műveltség, hatalmas elméleti tudása és gyakorlati ismeretei, valamint lelkiismeretes munkamódszere miatt becsülték. Bár nem tartották "nagy alkotónak", messzemenően értékolték tevékenységét, mert mindig volt tudományos mondanivalója. Akkor is közismert volt nagy munkabírása és fejlett kodifikációs képessége.

Nizsalovszky Endre azok közé a régi tudósok közé tartozik, akik a felszabadulást követően, szinte az első perctől kezdve bekapcsolódtak az új jogi életbe. A mai napig is a legodaadóbb munkát végzi, mind tanítási, mind tudományos-irodalmi, mind tudomány-szervezői vonalon.

A felszabadulás után Nizsalovszky Endre az őt általában jellemző szívóssággal és alaposítással tanulmányozza a marxista-leninista klasszikusokat, a szovjet jogtudomány magyarul hozzáférhető alkotásait, valamint az új magyar és a többi népi demokratikus szocialista jogtudomány irodalmát. Az így megszerzett új ismereteket fel is használja tevékenysége során.

Jelenlegi működési területe a polgári jog, amelyen belül elsősorban a családjog körében végez tudományos munkát. Tevékenysége nem korlátozódik a polgári jog területére; mint bíráló még szélesebb körben vesz részt jogéletünkben, különösen a polgári eljárást érintő kérdésekben fordulnak hozzá gyakran, minthogy régebben ennek a jogágnak is eredményes művelője volt.

Nizsalovszky feltétlenül egyik legjelentősebb alakja mai jogtudományi életünknek. Legtevékenyebb jogtudósaink egyike; aki fáradhatatlan munkabírással is példát mutat a fiatalabbaknak.

Tudományos munkásságában rendkívül széles és alapos burzsoá irodalmi ismereteire támaszkodik s mind nagyobb mértékben felhasználja a szocialista tudomány eredményeit. Tudományos igényességgel nyúl minden témához. Munkáit az elmélyült elemző-készség, a gondos szerkesztés, az újszerű összefüggések kimutatására való törekvés, a szabatos és színes fogalmazás jellemzi. Eredményesen törekszik ma is megismerni és feldolgozni a bírói gyakorlatot. Alaposan és határozottan bírál, kritikái általában értékes segítséget nyújtanak jogtudományunk fejlődéséhez.

A MTA. rendes tagjának javasoljuk.

Budapest, 1954. június hó.

Szladiits Károly sk.
akadémikus

Fogarasi Béla sk.
akadémikus

J A V A S L A T

Gyulai Zoltán lev. tag rendes taggá való választására.

Az Akadémiai Naggyűlés alkalmával ajánlom Gyulai Zoltán akadémiai levelező tagnak rendes tagként való megválasztását.

E javaslatokat indokolom Gyulai professzornak nagy munkásságával. Publikációinak egy listáját mellékelem.

Gyulai Zoltán igen sokféle problémával foglalkozott, különösen említésreméltó a fényelektromosság, rádióaktivitás és kristályok szerkezete.

Gyulai Zoltánnak munkássága nemcsak hazánkban, hanem külföldön is ismeretes és elismerésben részesül. Ezeket a szempontokat figyelembe véve, melegen ajánlom Gyulai Zoltánnak rendes taggá való megválasztását.

Dr. Gyulai Zoltán egyetemi tanár tudományos közleményeinek jegyzéke:

1. Dr. Hallwachseffekt am Selen, Phys. Zeitschr. 454. 1912. Berlin-Leipzig.
- 1a. A Hallwachseffektusokról szelénen. Math. és Phys. Lapok XXI. k. 87. 1912. Bpest.
2. Ein alter Versuch und ein neuer Fall des Flammensingens. Zeitschr. für Phys. u. Chem. Unterricht. XXXVIII. 183. 1924. Berlin.
3. Zur Lichtelektrischen Leitung in NaCl Kristallen. Zeitschr. f. Phys. 31. 296. 1925. Berlin.
4. Zum Quäntenäquivalent bei der Lichtelektrischen Leitung in NaCl Kristallen. Zeitschr. für Phys. 32. 103. 1925. Berlin.
- 4a. A kvantumegyenlőség a NaCl kristályok fényelektromos vezetésénél. Math. és Fiz. Lapok XXXII. 70. 1925. Budapest.
5. Zum Absorptionsvorgang in Lichtelektrischen leitenden NaCl-Kristallen. Zeitschr. f. Phys. 35. 251. 1926. Berlin.
- 5a. Adalékok a fényelektromosan vezető NaCl kristályok fényelnyeléséhez. Math. és Fiz. Lapok XXXII. 125. 1925. Budapest.
6. Lichtelektrische und optische Messungen am blauen und gelben Steinsalz. Zeitschr. für Phys. 35. 411. 1926. Berlin.
7. Zur additiven Färbung von Alkalihalogenid-Kristallen. Zeitschr. f. Phys. 37. 839. 1926. Berlin.
8. Über den Vorgang der Erregung bei der Lichtabsorption in Kristallen. Zeitschr. f. Phys. 39. 636. 1926. Berlin.
9. A fényelektromos vizsgálatok eredményei. /Magántanári előadás/. Math. és Phys. Lapok XXXIV. 163. 1928. Budapest.
10. Die Dispersion einiger Alkalihalogenidkristalle in Ultraviolett. Zeitschr. f. Phys. 46. 80. 1927. Berlin-Leipzig.
11. Gyulai-Hartly: Elektrische Leitfähigkeit verformter Steinsalzkristalle. Zeitschr. f. Phys. 51. 378. 1928. Berlin.
- 11a. Gyulai-Hartly: Kő kristályok elektromos vezetőképessége egyoldalú nyomás alatt. Math. és Phys. Lapok XXXV. 214. 1928. Budapest.

12. Gyulai-H.Feschfeldt: Zur Lichtabsorption in Silber- und Kupferhalogeniden. Nachrichten der Ges. der Wissenschaften zu Göttingen. Math.Phys.Klasse 1930. 226. lap.Göttingen.
13. Elektr.leitfähigkeit und Verformung. Metallwirtschaft. VIII. 1.1038. 1929. Berlin.
14. Adalékok az ionvezetés mechanizmusának ismeretéhez.MTA. Mat.és Term.tud.Értesítője. XLVII.770. 1930. Budapest.
15. Die Temperaturabhängigkeit des Bleichklorids mit KCl Zusatz. Zeitschr.f.Phys. 67.812. 1931. Berlin.
- 15a. Ólomklorid elektr.vezetőképességének hőmérsékleti függése KCl Math.és Phys.Lapok,XXXVII. 131. 1930. Budapest.
16. Beiträge zur Kenntniss elektr.Leitfähigkeit deformierter NaCl Kristalle Zeitschr. f.Phys. 78.630. 1932. Berlin.
- 16a. Deformált NaCl kristályok elektr.vezetéséhez. Math.és Phys. Lapok XL.kötet. 1933.56.old.Budapest.
17. Additiv festésű NaCl kristályok elektr.vezetése.Math.és Fiz. Lapok XL.k.1933. 67.o.
18. Die elektr.Leitfähigkeit verformter NaCl. Kristalle und ihre kristalline Struktur.Zeitschr.f.Phys.Band 96.210-218.1935. Berlin.
19. Zum Quantenäquivalent bei der lichtelektrischen Leitung in NaCl Kristallen /Tomka Pállal közösen/. Zeitschr.f.Phys. B.96.S.350-354. 1935.Berlin.
20. Elektrische Ausmessung der Erholung verfertigter Steinsalzkristalle. /Boros Jánossal közösen/. Zeitschr.f.Phys.B.96.S. 355-358. 1935.Berlin.
21. Beiträge zur Kenntniss der Erregung von Gelatinfarbenphosphoren. Zeitschr.f.Phys. 104.köt.549.old. 1937. /dr.Fröhlich Pállal közösen/.
22. Beobachtungen des Kristallwachstums an Alkalihalogeniden. Zeitschr.f.Kristallographie.B.91.S.142-153. 1935. Berlin.
23. A tanár előadási kísérleteinek viszonya a tanuló saját kísérleteihez a fizika tanításában.Fiz.és Kémiai Didaktikai Lapok VII.évf.3.sz.65.o. 1937.Bp.
24. Einfache Vorführung des akustischen Doppler-Effektes. Zeitschr.f.Phys.u.Chem.Unterricht.50.köt.147.old.1937.Berlin
25. Flamme als Tonverstärker.Zeitschr.f.Phys.u.Chem.Unterr.50.k. 146. 1937. Berlin.
26. Elektr.Leitfähigkeit additiv verfärbter Alkalihalogenidkristalle. Zeitschr.f.Phys. 1939. 113.köt. 28-35. 1. Berlin.
27. Megfigyelések szabályos rendszerű kristályok /alkalihalogének/ növekedéséről. A Debreceni Tisza István tud.Társ.II.Orvos Term.Tud.Oszt.munkáiból, 1938.VI.k.2.füz. Debrecen.
28. Der Dopplereffekt an Wasserwellen. Ein Vorlesungsversuch. Physikalische Zeitschr.41.köt. 26-27.old. 1940.Berlin.
29. Színezett alkalihalogenid-kristályok elektromos vezetése egyoldalu nyomás alatt /dr.Boros Jánossal közösen/. Mat.és Term. tud.Ért.LIX.k.115-124. 1940.Bp.
30. Hangsebesség mérése a Hortobágyon. Phys.és Chem.Didakt.Lapok. I.é.1943.Bp.
31. Fizika tanítás és kísérlet. Mat.Fiz.Lapok 50. 1943. 168-173. 1.Budapest.
32. Abweichungen von Ohmschen Gesetze bei additiv gefärbten Alkalihalogenid-Kristallen. /Tomka Pállal közösen/. Zeitschr. f.Phys.125. B.505-516. 1949. Berlin-Göttingen.

33. Beiträge zur Kenntniss der Kristallwachstumsvorgänge. 1944. Zeitschr.f.Phys. 1947. 125.S. 1-17.
34. Beiträge zum Mechanismus des Kristallwachstums. Acta Bolyai 1946.I.8-14. Cluj. Kolozsvár.
35. Zur Deutung des Flammendiamagnetismus. Acta Bolyai I.99. 1947. Kolozsvár.
36. Kristálynövekedés és határréteg. MTA. mat. és term. tud. oszt. közl. I. k. 1. sz. 10-29. old. 1951.
- 36a. Übergangsschicht zwischen wachsenden Kristallen und ihrer Lösung. Acta Phys. Ac. Sc. Hungariae. I.3. 199-207. 1952.
37. Gyulai-Morlin: Rekristallisációs vizsgálatok NaCl. pasztillákon. Megjelenés alatt a Fizikai Szemlében.
38. Gyulai-Szilvási-Pál: Thermoelektromos erő nehezen olvadó fémoxydok között. Megjelenés alatt a Fizikai Szemlében.
39. Kísérleti Fizikai tankönyv a mérnök hallgatók részére. I. kötet megjelent 1952. tavaszán, II. kötet megjelent 1952-ben
40. Beszámoló mesterséges quarckristályok előállításáról. Gyulai Zoltán vezetése alatt Tarján Imre, Zimonyi Gyula és Ujhelyi Sándorral. /Ipari kutatása TÁKI megbízásából 1950-51./
A TÁKI tulajdona. 1 példány letétbe helyezve a MTA III. Osztályánál, 48 oldal 15 melléklettel. Budapest, 1952. dec. hó.
41. Megjegyzések a kísérleti fizika tanításához. Köznevelés IX. évf. 21. füzet, 498-500 old. 1953.
42. Egy mechanikai analógia. Fizikai Szemle III. évf. 6. sz. 162. old. 1953.

Népszerű előadások:

A Flettner vitorla.

Természettudományi Közlöny 57. k. 1. lap Budapest.

Az atom és a csillagok.

Term. tud. Közlöny, Pótfüzet 1941. ápr.-jun. sz.

A fizikai kutatás határai.

Term. tud. Közlöny 74. köt. 1942. 289-295. old. Budapest és a F. J. Tudománygyetem 1941-42. évi beszámoló 58-61. l. Kolozsvár.

Az atom fogalom kialakulása.

Erdélyi Múzeum. Dési vándorgyűlés 1943.

A javaslatához csatlakozom:

Jánossy Lajos s.k.
akadémikus

Gombás Pál akadémikus s.k.
Kovács István lev. tag s.k.
Budó Agoston lev. tag s.k.
Szabó Sándor lev. tag s.k.
Novobáztzky Károly akadémikus s.k.

T a g a j á n l á s.

Kreybig Lajos kétszeres Kossuth-díjas tudós, a haladó-szellemű agrokémiai tudomány képviselője. Az 1920-as évek elején talajmikrobiológiai kutatásokkal kezdte munkásságát és hamarosan új irányzatot honosított meg a talajtanból, amely az eddigi kémiai szemlélettel ellentétben a talajbiológiai szemlélet hangoztatta. A következő jelentősebb munkáját, amelyen a trágyaszerek jövedelmező érvényesítésével foglalkozott, 1926-ban fejezte be. Ez a munka rámutatott a műtrágyák helyes alkalmazására, ugyanakkor rámutatott azokra a hibákra is, amit a műtrágyaérdekeltségek haszon hajhászása hatására a műtrágya alkalmazásánál jelentkeznek. Ilyen irányu munkáját a műtrágyaérdekeltségek a könyvpiacról ez okból rövidesen el-tűntették.

1933-ban indította meg legnagyobb jelentőségű munkáját, az Ország átnézetes talajtérképeinek fölvételezését. A munka megszervezésén kívül a munka végrehajtására új módszert dolgozott ki, amely eltér a külföldön használt módszerektől és amely módszer külföldön is elismerésre talált.

A fölszabadulás után tevékenyen munkába kezdett, számos javaslatot és tervezetet dolgozott ki különféle időszzerű kérdések megoldására. 1946-ban jelent meg pályadíjat nyert munkája "Természeti adottságaink érvényesülése a növénytermesztésben" címen. E munkában talajművelés, műtrágyázás és egyéb kérdésekben elért kísérleti tapasztalatait igyekezett a gyakorlati mezőgazdaság szolgálatába állítani.

Ujabb kutatásai az öntözéses gazdálkodás és trágyázás technikai kérdéseivel foglalkoznak. 1949-50-es években dolgozta ki a foszforsavas istállótrágyaérlelés módszerét, amelynek nagy gyakorlati jelentősége van a mezőgazdaságban. Ez irányu és régebbi kísérleti eredményeit foglalja össze a közelmúltban megjelent "Gyakorlati trágyázástan" című munkája. 1953-ban megjelent "Az agrotechnika tényezői és irányelvei" c. könyve, amelyben először ismerteti a magyar termesztési tájak legfontosabb jellegzetességeit, valamint az egyes tájakon termesztendő növényeket és azok talajművelési és trágyázási módjait. Könyvéért 1954-ben megkapta a második Kossuth-díjat.

Az átnézetes talajtani térképek alapján, melyek fölvételezése az általa megkezdett módon befejeződött az elmúlt évben, tájtermesztési térképet szerkesztett, mezőgazdaságunk irányító szervei részére, a térképekhez részletes utmutatókat írt, melyek az egyes termési tájak agrotechnikai tapasztalatait is magukba foglalják.

A mezőgazdaságfejlesztési párt-és kormányhatározat ki-dolgozásában nagyon értékes munkát végzett. Magas kora ellenére ma is egyike legtevékenyebb és legnagyobb munkabírásu szakembereinknek, tanácsaival hozzájárul a mezőgazdaság irányító munkájához, tudományos nézetei sok tekintetben uttörők voltak agrokémiai tudományunkban, felfogását nem egy kérdésben igazolta a Szovjetunió haladó tudománya Viljamsz és Liszenko elmélete.

Eddigi tudományos munkája alapján ajánlom akadémiai rendes taggá való megválasztását.

Budapest, 1954. június 12.

Somos András
akad.lev. tag.

G e g e s i - K i s s P á l t, a budapesti Orvostudományi Egyetem dékánját, az I.sz. Gyermekklinika igazgatóját, a MTA levelező tagját, rendes tagnak javasoljuk.

1900-ban született Nagyszöllősen, apja erdőmérnök volt. Egyetemi tanulmányait Kolozsvárott kezdte, majd egyéves megszakítás után Budapesten folytatta. 1923-ban szerezte meg orvosi diplomáját. Egy évig a gyulai Kórházban, majd a budapesti I.sz. Sebészeti Klinikán dolgozott. 1924 óta működik a budapesti I.sz. Gyermek-klinikán. 1934-ben lett magántanár, 1945 május óta vezeti az I.sz. Gyermekklinikát. Nyilvános rendes tanárrá 1946-ban nevezték ki. 1949-ben az Akadémia levelező tagjává választotta. Eddig több, mint 100 közleménye és egy társszerzővel írt könyve jelent meg.

Szakmai tudományos munkássága a következő témakörökre terjed ki:

- 1./ A lues congenita kezelése.
- 2./ A gyermekkori electrocardiographia.
- 3./ A diftériás szivzavarok pathológiája, diagnostikája és therapiája.
- 4./ Akut koronáriás zavarok jelentősége és therapiája grippében és disentiában.
- 5./ A scarlát sziv etiológiája.
- 6./ A gyermekkori rheuma és rheumás szivzavarok.
- 7./ Gyermekkori idegbetegségek, különösen a gyermekkori agytumorrak diagnostikája.
- 8./ Polyomielitís.
- 9./ Csecsemőkori atrophia.

Munkásságának egyrészét külföldön is jól ismerik.

1931-ben Drezdában, 1932-ben Bécsben, 1933-ban Londonban, 1937-ben Rómában, 1938-ban Wiesbadenban vett részt tudományos kongresszuson.

Tudományos munkássága elismerésül 1930-ban az Orvosegyesület Senger-díját, 1932-ben belföldi kutatási ösztöndíjat nyert.

1949-től az Orvoskari Pártbizottságnak elnöke volt. 1950 óta a budapesti Orvostudományi Egyetem dékánja. Mint dékán igen erélyes kézzel vezeti az Egyetemet. Sokat tett a tanulmányi fegyelem megszilárdításáért.

Klinikai gyógyító munkáját nagyon lelkiismeretesen végzi. Kiváló előadó, előadásait nagyrészt személyesen tartja meg sokirányú más elfoglaltsága ellenére is. Intézete oktató munkája igen jó.

1952-ben a Magyar Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatával tüntették ki az egészségügy terén végzett kiváló munkája elismerésül. 1953-ban Kossuth-díjat kapott az I.sz. Gyermekklinika elméleti és gyakorlati oktatási színvonalának magas szintre való emeléséért.

Budapest, 1954. június 18.

Törő Imre s.k.
akadémikus

Alulirott javaslom, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1954. évi Közgyűlésére osztályunk tegyen javaslatot Maucha Rezső levelező tag rendes taggá választása tárgyában. Javaslatom indokolására alábbiakban ismertetem Maucha Rezső tudományos munkásságát.

Maucha Rezső levelező tag született 1884 szeptember 19.-én Budapesten. Tanulmányait Budapesten végezte, a bölcsészettudományi oklevelet kémilábiából, mint főtárgyból szerezte meg.

Egyetemi tanulmányai befejezése után 1907 október 1.-én a Halélettani és Szennyvizvizsgáló Kisérleti Állomáson, a mai Haltenyésztési Kutató Intézetnél nyert alkalmazást, ahol ma is szolgálatot teljesít. 1910-ben kiküldték Németországba a halászati biológiai intézetek tanulmányozása céljából. 1933 december 1.-én az intézet igazgatója lett. 1945 szeptember 30.-án nyugállományba helyeztetett, de az intézet vezetésére további megbízást kapott és ezt a munkakört 1952 február végéig látta el. Ekkor az igazgatással járó adminisztrációs tevékenysége alól felmentették és azóta mai napig, mint tudományos irányító, ugyanezen intézetnél szolgálatot teljesít. 1943-ban a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották és az Akadémia 1949-ben történt átszervezésekor újból levelező taggá, 1953-ban a Biológiai és Orvosi Tudományok Osztálya elnökévé választották.

Résztvett számos nemzetközi kongresszuson, így a bécsi, budapesti, belgrádi halászati biológiai kongresszusokon, a budapesti zoológiai kongresszuson, továbbá a római, budapesti, belgrádi és párisi nemzetközi limnológiai kongresszusokon. Az 1927-ben tartott római kongresszus a szovjet kutatók javaslatára a Nemzetközi Hidrokémiai Szabványosító Bizottság titkárává választotta. A budapesti Limnológiai Kongresszus főtitkára volt, a párisi kongresszus óta pedig a Hidrokémiai Szakosztály elnöke. Jelenleg elnökségi tagja a Magyar Hidrológiai Társaságnak, elnöke a Társaság Limnológiai Szakosztályának és a Magyar Biológiai Egyesület alelnöke.

A mellékelt jegyzék szerint 44 évre terjedő tudományos munkája során több mint 60 tudományos közleménye és 3 nagyobb referátuma jelent meg. A felszabadulás óta eltelt idő tudományos produkciójának újabb fellendülését mutatja és jelenleg is újabb közleményei és kézikönyvrészletei vannak kéziratban, illetve sajtó alatt.

Tudományos munkássága kezdettől fogva a gyakorlati szoros kapcsolatban a kémiai analízisnek a komplex biológiai törénések megismerésének szolgálatában való alkalmazására vonatkozik.

Az oxigén és szénsavtartalom meghatározások alapos keresztülvitele és módosítása és sok más kémiai módszer csak eszköz a kezében ahhoz, hogy a produkciobiológia alapvető elméleti kérdéseiben általános törvényszerűség megállapításáig eljusson. Produkciobiológiai kutatásai iránytmutatók hazai hidrobiológiai kutatásunk számára. Munkássága a nemzetközi limnológiai tudományban nagy elismerést szerzett hazai tudományunk számára.

A produkciobiológia klasszikus módszere a biomassza meghatározását használta fel, mint legfőbb mértéket. Maucha Rezső korán felismerte, hogy ez a módszer az élőszervezetek foly-

tonos átalakulása miatt végeredményben zsákutcába vezet és fokozatosan eljutott oda, hogy a produkciósbiológiát energetikai alapra helyezze. Ebben a külföldi hasonló irányzatot megelőzte. Az 1953. évi kormányprogramm alapján a Földművelésügyi Minisztérium bevezette a Maucha Rezső kutatásainak alapján álló halastavi üzemeltetést. Hazai halgazdaságaink energiaforgalmát és termelését Maucha Rezső munkatársai kiterjedt vizsgálatokkal tisztázták és nagymértékben elősegítették. Jelenleg is kiterjedt kísérletek folynak a z üzemeltetési elvek további fejlesztésére.

Mindezek alapján az a véleményem, hogy a magyar kísérleti biológia területén Akadémiánk megerősítését szolgálja és tudományos megbecsülését emeli Maucha Rezső levelező tag rendes taggá választása.

B u d a p e s t, 1954, június hónap 12.-én.

Dr. S T R A U B F. B R U N O sk.
akadémikus.

Maucha Rezső a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává 1943-ban lett és az Akadémia átszervezésekor újból levelező taggá választották. 1953 június havától a Magyar Tudományos Akadémia V. Osztályának elnöke. Számos nemzetközi kongresszuson vett részt, az 1927 évben tartott római kongresszuson a szovjet kutatók javaslatára a nemzetközi hidrokémiai szabványosító bizottság titkárává választotta. Titkára volt a budapesti limnológiai kongresszusnak, a párizsi kongresszus óta pedig a hidrokémiai szakosztály elnöke.

Jelenleg elnökségi tagja a Magyar Hydrológiai Társaságnak, elnöke e társaság limnológiai szakosztályának és a Magyar Biológiai Egyesület alelnöke.

Tudományos munkásságában a vizek anyag- és energiaforgalmával foglalkozik. E vizsgálatok jelentőségét az adja meg, hogy a vizek termelőképességének mértékét energetikai alapon kísérli megadni. Több évtizedre terjedő vizsgálatai alapján kidolgozta a vizek energetikai alapokon nyugvó termelésbiológiai elméletének alapelveit, melyeket a Magyar Tudományos Akadémia múlt évi nagygyűlésén tartott előadásában foglalt össze. Jelentős munkásságot fejtett ki új kémiai módszerek kidolgozásában, melyek a vizek helyszíni vizsgálatára alkalmasak. E módszerek egyrészt az ökológiai és termelésbiológiai kutatások céljait, másrészt a gyakorlat igényeit szolgálják, mert lehetővé teszik a víz kémiai összetételének a helyszínen való kellő pontosságú meghatározását.

Tudományos munkássága 59 magyar, német, francia és angol nyelvű közleményekben jelent meg, írt ezeken kívül 3 szakkönyvet is. Tudományos munkásságának listája mellékelve van.

Maucha Rezső Magyarországon a hydrobiológiai kutatások terén uttörő munkásságot végzett, neki köszönhető, hogy a népgazdaságunkban nagy szerepet játszó vizigazdaság, haltenyésztés biológiai törvényszerűségeinek kutatása fellendült és szépen fejlődik. Tudományos munkásságán kívül, mint az V. Osztály elnöke résztvesz az Akadémia tudományszervezési munkájában is. Mindezek alapján Maucha Rezső levelező tagot a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjául javaslom.

Budapest, 1954. június 9.

Dr. Törő Imre s.k.
akadémikus

Javasoljuk Geleji Sándor levelező tagnak a Műszaki Tudományok Osztályának rendes tagjává való választását.

Geleji Sándort az Akadémia 1950. évi közgyűlése választotta meg levelező taggá. Megválasztása után azonnal nagy aktivitással kapcsolódott bele a műszaki tudományok osztályának és az egész akadémia munkájába, amiben addig mint bizottsági tag vett részt. Az 1951. évi közgyűlés óta tagja az osztályvezetőségnek, mégpedig a legagilisabb tagjainak egyike. Évek óta elnöke az osztály aspirantura bizottságának; ebbeli minőségében kezdeményezője volt az aspirantura minimumok kidolgozásának. Szerkesztőbizottsági tagja, az utóbbi hónapokban pedig szerkesztője az Acta Technica-nak. A múlt évig a fémkohászati főbizottságnak volt elnöke, tavaly pedig az újonnan alakított Fémfélgyártmány főbizottság munkáját irányítja. 1953. vége óta összefogja és irányítja a második ötéves tudományos terv kidolgozására irányuló munkát, aminek előzményeképpen tudvalevően iparfejlesztési tervet is dolgozott ki a műszaki tudományok osztálya.

Sokoldalú tevékenysége mellett rendkívül termékeny és az egész világon elismert tudományos munkát végez. Levelező taggá való megválasztása óta a következő könyvei jelentek meg, illetve vannak megjelenőben.

Die Berechnung der Kräfte und des Kraftbedarfs bei der Formgebung im bildsamen Zustande der Metalle. Akad. Kiadó. 1952. Ezt a könyvet a világsajtó nagy elismeréssel fogadta; alig van olyan szakmabeli folyóirat, amely ne foglalkozott volna vele. A csehszlovák akadémia ez évben fogja kiadni cseh nyelven.

Kohógéptan. Bővített II. kiadás. Tankönyvkiadó, 1953.

Walzwerks- und Schmiedemaschinen. VEB Verlag Technik, Berlin, 1953.

Fémek képlékeny alakításának technológiája. Tankönyvkiadó, 1953. Megjelenik pár hónap múlva, kb 90 iven.

Önálló kutatáson alapuló közleményeinek címjegyzéke a következő:

Die Dauer und der Nutzeffekt des Stossvorganges beim Schmieden. Acta Techn. I/2., 1951, 299.

Die Berechnung der im Walzspalt wirkenden Kräfte. U.ott, 123.

Kupferraffination im Drehtrommelofen. Schey Jánossal. Acta Techn. III/3-4., 393. /1952./

Die theoretischen Grundlagen der Bemessung von Kühlbetten. Kiss Ervinnel. Acta Techn. III/3-4., /1952/, 433.

Die graphische Ermittlung von Ziehplänen für Rohre. Acta Techn. IV/1-4. /1952/, 347.

Strangpressen und Presslochverfahren. U.ott, 273.

Der Einfluss der Walzenabmessungen beim Kaltwalzen von dünnen Metallblechen und Bändern. Acta Techn. VII/1-2. /1953/. 217.

Die Berechnung der Kräfte und des Leistungsbedarfs bei dem Ehrhardt-schen Rohrherstellungsverfahren. Acta Techn. VII/3-4 /1953/, 477.

Mindezek a dolgozatai az osztály Közleményeiben magyar nyelven is megjelentek.

Sok értékes gondolatot vetnek fel a tudományszervezéssel és a tudomány definíciójával foglalkozó felszólalásai és közleményei is.

Sokoldalú akadémiai tevékenysége, elsősorban azonban értékes, világszerte elismert tudományos munkája alapján a rendes tagságra feltétlenül méltó.

Kiemelendő az a tevékenysége, amellyel mint technológus, mint kohógépészeti szakértő siet üzemünk termelő munkájának segítségére. Új hengerműveink tervezésében és a tervek megbirálásában, meglévő hengerművek kapacitásának megállapításában és a kapacitás jobb kihasználásának előmozdításában vett részt az elmúlt években; ezzel jelentős segítséget adott népgazdasági tervünk végrehajtásához.

Mindezek alapján Geleji Sándornak rendes taggá való megválasztását nyomtatékosan javasoljuk.

Budapest, 1954. május 15.

Hevesi Gyula sk.
lev. tag

Verő József sk.
r. tag

Geleji Sándor a RM Nehézipari Műszaki Egyetem Kohógéptani Tanszékének vezető tanára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja 1898-ban született. Kohómérnöki oklevelét 1926-ban szerezte meg a soproni Bánya- és Kohómérnöki Főiskolán. 1926-tól a Magyar Rézhenger Műveknél üzemmérnök, 1935-től a WM Műveknél üzemvezető mérnök, 1938-1944-ig mint főmérnök teljesített szolgálatot. A felszabadulás után a Fémmű és Alumíniumkohó és a könnyűfém öntődék vezetője lett. 1949-ben a műszaki igazgatói állásáról lemondott és azóta egyetemi tanár.

1948-ban a Köztársasági Érdemérem arany fokozatát, 1951-ben Kossuth-díjat, 1952-ben a Népköztársasági Érdemrend IV. fokozatát kapta.

1945 óta SzDP, jelenleg MDP tag.

Ratkovszky Ferencet Budapest Főváros Elektromos Művek vezérigazgatóját, Magyar Tudományos Akadémia levelező tagját rendes taggá való megválasztásra javasoljuk.

1900-ban Sopronban született. Értelmiségi családból származik, édesapja erdőmérnök volt. Végzettsége gépészmérnöki oklevél, iskoláit Budapesten végezte.

Műszaki és kereskedelmi megbízásai folyamán Európának szaknem-összes iparilag számottevő országában megfordult. Szakmájában európai szaktekintély. Több mint 50 szabadalma van bejelentve.

Pártonkivüli.

Ratkovszky Ferenc műszaki tevékenységét az alábbiakban mellékeljük:

A Ganz Villamossági Gyárba 1922. júliusában lépett, ahol működését a gyár próba és kísérleti állomásán kezdte.

A próba és kísérleti állomáson a Ganz gyár összes gyártmányait részleteiben megismerte, tanulmányozta és azok továbbfejlesztésére kísérletsorozatokot végzett, Próbaállomási munkájával kapcsolatban jelent meg első közleménye, melyben egyszerű eljárást dolgozott ki villamosgépek stationär melegedésének meghatározására két nem stationär mért értékből. A közlemény megjelent "Villamos gépek melegedése" címen az "Elektrotechnika" 1923 IV 15 számban, továbbá "Die Erwärmung elektrischer Maschinen" címen az "Elektrotechnische Zeitschrift" 1924. V. 22 számában. A meghatározási módszert a német normáliák is felvették. /Dettmár: Erläuterungen z. Regeln für die Bewertung und Prüfung von elektrischen Maschinen /REM/ und von Transformatoren /RET/ 32. §./

1924-ben az "Elektrotechnika" 1925 II 15. számában közleménye jelent meg "A mágnescső áram harmonikusai" címen, melyben egy általa kidolgozott matematikai eljárást ismerttetett a mágnescső áram harmonikusainak egyszerű meghatározására tetszőleges mag. indukciónál, egyetlen harmonikus analysis alapján.

1925-ben átvette a gyár Transzformátor számításának és szerkesztésének vezetését. Ebben a munkakörben a gyár összes addigi transzformátor típusai helyett teljesen új, lényegesen gazdaságosabb típusu sorozatokat dolgozott ki, és 2-3 év alatt az ugy minőségileg, mint gazdaságilag súlyos válságban lévő transzformátor gyártást, a Ganz gyár legmegbízhatóbb és leg gazdaságosabb gyártásává fejlesztette.

1927. évben a dalmát vízörművek részére 42.000 kVA egység teljesítményű transzformátorokat tervezett, amely teljesítmény akkor világviszonylatban is élen járó volt. A Ganz gyár által addig gyártott legnagyobb transzformátor 16.000 kVA teljesítményű volt.

1928-ban "Transzformátor védőberendezések" címmel közleményt írt az "Elektrotechnika" 1928. II 15-i számában, melyet külföldi műszaki folyóiratok is átvettek, melyben egy általa szabadalmaztatott menetzárlat védő berendezést ismerttetett.

Ugyanez évben a Cellinai nagyteljesítményű turbogenerátor szétrepülésével kapcsolatban a gyárvezetőség megbízásából részletes elméleti tanulmányt készített a forgórész igen bonyolult centrifugális igénybevételeiről és a törés okairól, amelynek eredményeit az új Cellinai turbó elkészítésénél figyelembe is kellett venni.

Ugyancsak 1929-ben a gyár megbízásából részletes teoretikus tanulmányt készített a legnagyobb olaszországi áramszolgáltató vállalatok transzformátor és generátor előírásainak megváltoztatására, a bevezető menetekben fellépő vándorhullámok okozta túlfeszültségek elméletének helyes megállapítása által, melynek eredményei a rendelés előírásánál a későbbiek folyamán figyelembe is vették.

Az "Elektrotechnika" 1929 nov. 15-i számában "Transzformátorok" címen közlemény jelent meg a moder transzformátorokról.

1931-ben az Almissai vízerőműhöz kb. 200.000 Amp. rövidzárlati áramnak megfelelő kapcsolóberendezést tervezett, amely világviszonylatban is kivételesen magas teljesítmény.

1931-óta az általa kifejlesztett nagyfeszültségű készülékek, és kapcsolóberendezések valamint a "Delle" licencia alapján gyártott nagyteljesítményű kapcsolók által a Ganz gyár az ország területére minden nagyteljesítményű kapcsolóberendezést maga tervezett és szállított. Ezt megelőzőleg a nagyteljesítményű kapcsolóberendezéseket mindig külföldi gyárak tervezték és szállították.

A feszültségszabályozókra vonatkozó szabadalmi lehetővé tették az elektrifikálás fejlődése következtében szükségessé váló nagyteljesítményű feszültségszabályozó transzformátorok hazai gyártását. A bányai erőmű budapesti alállomásán az Angliából 1929 évben szállított 20.000 kVA-es feszültségszabályozó transzformátorok belső hiba miatt rövid üzem után teljesen leégtek, helyette a Ganz gyár Ganz-Ratkovszky-rendszerű szabályzókat szállított, melyek ma is kifogástalanul üzemben vannak.

1932 évben a budapesti Műgyetem magántanárnak hívta meg "Nagyteljesítményű és nagyfeszültségű transzformátorok és gépek különleges tárgykörében."

1932. évben a gyár vezetősége igazgatóvá nevezte ki és meghízta az összes műszaki osztályok vezetésével és ez idő óta irányította a teljes magyar erőáramu ipar műszaki fejlődését.

1933 évben résztvett Stokholmban a Világenergia Kongresszuson, amelynek keretében a Kandó-féle 50 periodusu nagyvasuti rendszeréről rövid ismertetése jelent meg.

1934-35-ben a Ganz gyár akkori központi műszaki vezérigazgatója - hivatkozva arra, hogy az 1931-ben kötött Ganz-AEG-Generál Electric szerződés következtében a Ganz gyár mindenre kész rajzokat kaphat az AEG-től - be akarta szüntetni a Ganz gyár önálló tervezését és konstrukcióit.

Tekintve, hogy ez a magyar villamos ipar és a magyar mérnökök jövőjére katasztrofális lett volna, ennek a törekvésnek, a műszaki vezérigazgató elhatározásával - bár az részére számos hátránnyal járt - nyíltan szembehelyezkedve ellenállt.

A gyár legfelsőbb vezetősége végül is, - épen munkásságának és konstruktív szerkezeteinek eredményeire hivatkozva - elfogadta álláspontját és az önálló szerkesztés felszámolását elejtette, s ezzel a magyar erősáramú villamos ipar és mérnöki munka tovább volt fejleszthető.

1934-ben kifejlesztette új automatikus feszültségszabályozó szabadal-mát, amely lehetővé tette kisteljesítményű automatikus szabályozók gazdaságos gyártását is és ezzel új lehetőségeket nyitott meg a villamosenergia szétosztása terén.

1935-ben "Önműködő feszültségszabályozó" címen az "Elektrotechnikában" valamint "Ein neuer Spannungskleinregler" címen az "Elektrotechnik und Maschinenbau" 31. számában ismertette az új rendszert, amely külföldön is általános érdeklődést keltett. A Ganz gyár kiadásában magyar, német, angol, francia és holland nyelven összeállításai jelentek meg az elosztóhálózatok, világítás és közvilágítás gazdaságosabbé tételéről decentralizáltan elhelyezett automatikus feszültségszabályozók által.

A következő években /1936-39/ a Ganz gyár az új szabályozó általános gyártását felvette, számos országba szállított, osztrák, holland és francia gyártócégekkel szállítási megállapodásokat kötött, Németországgal /AEG/ Angliával /General Electric, London/ licenciatételre vonatkozó tárgyalások indultak meg, melyeket a bekövetkező háború szakított meg.

1936-ban a Magyar Általános Kőszénbánya R.T., a Salgótarjáni Kőszénbánya R.T. és a Ganz gyár megbízásából részletes tanulmányt készített Budapest áramellátásának lehetőségeiről a tatabányai, dorogi és salgótarjáni szénmedencékből.

1936- évben az "Union Internationale des Producteurs et Distributeurs d'Énergie Electrique" Hazai konferenciájának keretében a decentralizált önműködő feszültségszabályozásról tanulmánya jelent meg.

Ugyancsen évben a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem magántanárává újra kineveztetett.

1935-38-as években kifejlesztette a nagyvasuti mozdonyokhoz a perbdusváltós rendszert.

1939 évben a Magyar Tudományos Akadémia az önműködő feszültségszabályozó kifejlesztéséért a Berzeviczy díjjal tüntette ki.

Bláthy Ottónak 1939 ben bekövetkezett halála után nagyteljesítményű turbogenerátorok továbbfejlesztésével is foglalkozott és Mándi Andorral együtt kifejlesztette a kereszttekerccslésű turbogenerátorokat, amely szerkezet egyrészt lehetővé tette, hogy az addig egészen különleges külföldi forgórészanyaggal készült 44.000 kVA-es generátorok belföldi anyagokból készülhessenek, másrészt, hogy a turbók kisebb súllyal, tehát olcsóbban legyenek gyárthatók. Ez a megoldás lehetővé teszi ezen felül 60-70.000 kVA-es turbók gyártását is, amelyekre a jövőben a gazdaságosság fokozása miatt szükség van.

1941-ben a M. ernöktovábbképző Intézet keretében ismertetésre került a "Nagyteljesítményű és nagyfeszültségű transzformátorok különleges problémái" című előadása.

1942-44 években az Elektromos és Gázművek vezetésén kívül a Mátravidéki erőművet építette fel és a budapesti becsatlakozás részére az addig tervezettnél gazdaságosabb megoldást készített.

1945-től kezdve újjáépítette az Elektromos Művek sérült berendezéseit és újra felépítette a Mátrai-erőművet.

1948 év elején a "Magyar nergiagazdaság" 1948 1 számában "A Mátravidéki erőmű a megvalósulás útján" címen részletes közleménye jelent meg, melyben az erőmű újjáépítésének kényes körülményeit ismerteti. Az elkövetkező évek folyamán az illetékes kormánytényezők figyelmét ismételten felhívta további új erőművek és az országos 100 kV-os hálózat megépítésének halaszthatatlan szükségességére.

1948 közepe óta a kormányzat felszólítására az országos villamosítás munkálataiban mint műszaki irányító résztvesz, megtartva az Elektromos Művek műszaki vezetését is. Ezen megbízásának kapcsán irányította az ország elektrifikálását, az újabb erőművek és az országos hálózat mielőbbi megtervezését, számos új, illetve gazdaságosabb megoldást készítve. Ezek legfontosabbika az országos hálózat 100 kV-os feszültségének 120 kV-ra való felemelése, amely egyrészt a 10 éves terv keretében egyszerű eszközökkel, kb 200 millió forint és ennek megfelelő mennyiségű nyersanyag /Alumínium vas stb/ megtakarítást tesz lehetővé, másrészt ezen megoldás nélkül a tervhez szükséges nagy energiámennyiségek átvitele csak igen nagy nehézségekkel lett volna egyáltalán megoldható!

1948 éve óta ugyancsak a kormányzat megbízásából, mint műszaki tanácsadó a Ganz Villamossági Gyár legfontosabb tervezői munkáit irányítja és továbbfejleszti, aminek keretében újabb szabadalmakat jelentett be a Ganz gyár részére. Ezek legfontosabbika földelt 0-pontu lépcsős szigetelésű transzformátorok részére egy új elvi megoldás, amely lehetővé teszi az ismert lépcsős szigetelésnek nagyteljesítményű rövidzárlatbiztos transzformátorok részére való alkalmazását, valamint egy egyszerűsített kiviteli megoldás nagyteljesítményű feszültség szabályozók részére, amely szerkezetek egyedül több mint 250 millió önköltség, és ennek megfelelő mennyiségű réz, trafocmcz, vas stb. megtakarítást tesznek lehetővé a 10 éves terv keretében, lényegesen megemelve egyben a Ganz gyár transzformátorgyártási kapacitását.

1952 óta mint az Akadémia levelezőtagja, elnöke az Energetikai Főbizottságnak, Ezen a helyen évtizedes tapasztalatai az energetika és elektrotechnika minden területére kiterjedő széleskörű ismertei lehetővé tették, hogy irányítsa főbizottság és a főbizottsághoz tartozó albizottságok munkáját. Ezáltal az Akadémia tudományos vonalon eldönthetett több olyan fontos energetikai kérdést, amelyeknek népgazdasági jelentőségük volt. Ezek között szerepel a vasutvillamosítás energetikai kérdéseinek értékelésére készített javaslat, amely kimutatja, hogy a vasutvillamosítás minden beruházott 100 millió Ft-nál 135 ezer tonna évi szénmegtakarítást eredményez.

Kiemelkedő munkája volt az a részletes tanulmány, amely az országos teljesítménytényező kérdésével foglalkozott. Ez a 26 oldal terjedelmű tanulmány kimutatta, hogy 100 millió Ft értékű konpenzáló berendezés beruházási költségével szemben kb. 225 millió Ft másfajta berendezés beruházása takarítható meg, és jelentős évi szénmegtakarítás érhető el. A legutóbbi időben két javaslat készült a kormányzathoz egyrészt a készülégyártás fejlesztése és minőségének megjavítása érdekében, ami erőssáramu iparunk egyik sulyponti kérdése, másfelől az erőmű építési program teljes erővel való folytatása érdekében, ami viszont energiaellátási helyzetünk megjavítása szempontjából döntő. Mindkét javaslat kormánykörökben igen nagy visszhangra talált.

Tudományos vonalon kidolgozta az új 50 periodusu nagyvasuti mozdony elvét. A mozdony sorozatgyártása folyamatban van. Az 50 periodusu nagyvasuti vontatásról Ratkovszky Ferenc az 1952 évi nagygyűlésen részletes beszámolót tartott. Az erre vonatkozó anyag az Acta Technicában és - kovátonosan - a külföld részére készülő Nehézipar c. folyóiratban is megjelnt. Az országos kooperációs hálózatnak 120 kV-ra történt átállításával kapcsolatban kidolgozta a 120 kV-os /diaboló tekerccselésű/ óriástranzformátort, amelyért népgazdaságunk 1953-ban Kossuth-díjjal jutalmazta. Jelentősége a transzformátoroknak az, hogy a transzformátorok segítségével az országos hálózat feszültségének felemelését végre lehetett hajtani. A transzformátorok különleges tulajdonsága az, hogy viszonylag kicsiny a fajlagos ulyuk, ami jelentős anyagmegtakarítást eredményezett.

Ratkovszky Ferenc állandóan tevékenyen résztvesz az Akadémia feladatainak végrehajtásában és külön ki kell emelni a II ötéves tudományos tervvel kapcsolatban végzett rendkívül értékes munkásságát.

Geleji Sándor sk
lev.tag

Hevesi Gyula sk
lev.tag

Javaslat Freund Mihály a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának
akadémikussá választására.

Freund Mihály több mint 40 esztendeje fejt ki tudományos kutatói tevékenységet. Ő az első magyar vegyész, aki a hazai kőolajipar problémáit tudományos kutatással igyekezett előbbre juttatni. Régebben eléggé mostoha feltételek mellett végzett kutatói tevékenysége nemcsak belföldön szerzett osztatlan tiszteletet számára. Neve külföldön is jól ismert és megbecsült. Dolgozatainak, értekezéseinek száma jóval túlhaladja a 100-t s ezek többje az egyetemleges kőolajipar számára is annyira értékes, hogy alig olvashatunk olyan külföldi kőolajipari szakkönyvet, amelyben nevével ne találkozoznánk. Dolgozatainak némelyike több nyelven is megjelent, különböző német, angol, amerikai, francia, lengyel folyóiratokban. Legnagyobb figyelemmel az ásványolajok fizikai sajátosságai és kémiai szerkezete között lévő összefüggések felderítésével foglalkozott. Kimutatta, hogy azonos viszkozitású kenőolajok fajsúlyával a kémiai és fizikai sajátosságok egész csoportját lehet jellemezni. Egyes országok ipari szabványai máris eszerint a csoportosítás szerint készültek. A hazai iparban már megvalósított új módszert dolgozott ki a petrolátum-cerezin előállítására.

Tudományos képzettsége és vezetői képességébe vetett bizalom tette lehetővé a Magyar Ásványolaj és Főlegázkísérleti Intézet megalapítását. A kutatógárda és a népgazdaság érdekeit szemmel tartó problémák megválasztása és irányítása a vezetésére bizott kutatóintézetet külföldön is elismert tekintélyűvé növelte. Az aránylag rövid ideig tartó "nekifutás" után az Intézet már nagyjelentőségű tudományos eredményt /pl. az egylépcsős oxo-szintézis megvalósítása/ is ért el és emellett több az irodalomban közölt megállapítást fejleszt ipari eljárásá.

Meggyőződésem, hogy akadémikussá választása nemcsak tisztelettel kísért munkásságának elismerése, hanem az Akadémia tekintélyét is növeli s ezért javaslom, hogy Freund Mihályt a Magyar Tudományos Akadémia akadémikussá válassza meg.

Varga József s.k.
akadémikus

Szabó Zoltán s.k.
akadémiai lev.tag

Javaslat Schay Géza a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának
akadémikussá választására.

Javaslom, hogy a Kémiai Tudományok Osztálya tegyen előterjesztést a Magyar Tudományos Akadémia közgyűlésének Schay Géza levelező tag rendes taggá való megválasztására.

Schay Géza levelező tag a fizikai kémia tudományának kiváló művelője. Alkotómunkássága a kémiai termodinamika, reakciókinetika, anyagszerkezeti és felületi jelenségek széles körére terjed ki. A vizsgálatra kiszemelt problémákat mélyenszántó elemzésnek veti alá és széles látókörrel tanuskodó eredeti gondolatok alapján oldja meg. Felszabadulás utáni tudományos munkái közül különösen jelentősek a gumi sajátságára, a gázadszorpció elméletére és a kristályok hőtágulására vonatkozóak, melyek lényeges pontokon mélyítik el ismereteinket, s egy részük gyakorlati szempontból is nagyjelentőségű.

Schay Géza munkásságát nemcsak elméleti elmélyedés, hanem a gyakorlattal való szoros kapcsolat is jellemzi. Mint a Gumikutató Intézet vezetője, továbbá mint ipari létesítmények tervezésének elméleti szakértője, iparunk fejlesztésében is tevékeny része van.

Felszabadulás utáni tudományos publikációiról, valamint tankönyveiről a mellékelt irodalmi jegyzék tájékoztat.

Schay Gézát elméleti tudományos, valamint gyakorlati alkotómunkássága mindenképpen méltóvá teszi arra, hogy Akademiánk rendes tagjává válassza.

Szabó Zoltán s.k.
akadémiai lev.tag

Erdey-Gruz Tibor s.k.
akadémikus

Erdey László s.k.
akadémiai lev.tag

Buzágh Aladár s.k.
akadémikus

Hevesi Gyula

a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja,
a Műszaki Tudományok Osztálya osztálytitkára
1890-ben született Ungváron.

Iskoláit Budapesten végezte, a Műegyetemet 1908-12-ig. 1914-18-ig az Egyesült Izzóban volt üzemi laboratóriumvezető. A proletárdiktatura idején a szocialista termelés egyik népbiztosa volt. A proletárdiktatura bukása után Ausztriába, Olaszországba, végül 1921-ben a Szovjetunióba emigrált. Szovjetunióban élt 1948-ig, különböző műszaki és adminisztratív jellegű állásokat töltött be. Igazgatója volt egy üvegyárnak, a laboratóriumi felszereléseket gyártó trösztnek; az Országos Műszaki Dokumentációs Központnak. A Nehézipari Népbiztosságnál vezetője volt a találmányi osztálynak, a műszaki propaganda osztálynak és foglalkozott a műszaki káderképzéssel. 1948-1951-ig a Találmányi Hivatal főtitkára, 1951-től a Műszaki Tudományok Osztályának osztálytitkára.

1950-ben a Munkaérdemrend arany fokozatát, 1952-ben a Népköztársasági Érdemrend III. fokozatát kapta.

1915-1918-ig SzDP, 1918-19-ig KMP, 1921-47-ig Sz.K./b/P., 1948-tól MDP tag.

110111

Javasoljuk Hevesi Gyula levelező tagnak, a M.T.A. Műszaki Osztályának titkárának a Műszaki Tudományok Osztályának rendes tagjává való választását.

Hevesi Gyula a magyar műszaki tudományos élet beindítása, megszervezése és működése érdekében páratlan munkát végzett. Hevesi Gyula megszervezte a M.T.A. Műszaki Osztályát, kiépítette annak életét és azt a széleskörű és eredményesen működő bizottsági szervezetet, amely a műszaki tudomány és gyakorlat között az élő kapcsolatot jelenti. A műszaki bizottságok munkájuk folyamán rendkívül sok javaslattal, építő kritikával segítették az államvezetést és ezeknek az országban a legmagasabb műszaki tudást képviselő állandó szervezete igen nagyban hozzájárult tanácsaival számos döntő fontosságú intézkedés megvalósításához. Mindez Hevesi Gyula érdeme. Ő szervezte meg, az eddig az ő főszereplésében megjelenő két folyóiratot, a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Osztályának Közleményeit és az Acta Technicát, a Műszaki Osztály idegennyelvű folyóiratát, amelyet ma már az egész világon idéznek és amely a magyar műszaki tudomány magas nivójának élbeli képviselője.

Hevesi Gyula volt mindig az aki a legjobban élesztette és ápolta a tudománynak a szocializmus építésével kapcsolatos nagy feladatainak gondolatát. Nincs a Műszaki Osztálynak olyan kongresszusa vagy más megmozdulása, mely ne ezt a célt szolgálná. A Műszaki Osztály tudományos kutatási tervei mindig ennek érdekében vannak beállítva és a második 5-éves tudományos kutatási tervnek kidolgozásával kapcsolatosan ő iniciálta, hogy az Akadémia dolgozzon ki önálló elgondolásban egy iparfejlesztési tervet, hogy az Akadémia Műszaki Osztálya ezzel is az államvezetésnek a segítségére siessen.

Mindezek alapján Hevesi Gyulának rendes taggá való megválasztását javasoljuk.

Verő József s.k.
M.T.A. r.tag.

Geleji Sándor s.k.
M.T.A. lev.tag.

Budapest, 1954 június 14.

LEVELEZŐ TAGOK

1954

B u l l a B é l a egyetemi tanár, a földrajztudomány doktora.

1928 óta végez komoly tudományos kutató munkát a természeti földrajz körében. Irodalmi munkássága a felszabadulás előtt főleg hazánk fontos természeti földrajzi problémáinak /magyarországi löszök keletkezési módja, kora és a hazai folyók mechanizmusának fejlődéstörténete, völgyeinek morfológiája, továbbá egyes kisebb tájak morfológiája/ feldolgozását foglalta magában. Ezeknek a munkáknak tudományos értéke nemcsak a hazai, de a külföldi geográfusok között is elismerést váltott ki. Egyetemi tanári és tudományos munkásságának eredményeként sikerült maga körül földrajzi iskolát kialakítania.

A felszabadulás után, főleg az 1949-50-es évektől kezdve sokat foglalkozott a dialektikus materializmus alapján álló szovjet földrajztudomány eredményeivel, módszereivel és a Szovjetunióban folyó tudományos vitákkal. Ezek alapján és több, mint 20 éves kutató és oktató munkájának tapasztalatait felhasználva mutatott irányt a hazai természeti földrajzi kutatásoknak. Az említett időtől kezdve igen aktív alkotó munkát folytatott, melynek gerincében az általános természeti földrajz egyetemi és egyúttal tudományos kézikönyvének megírása volt. Ennek a munkának az elkészítése közben a földrajztudomány számos marxista ismeretelméleti kérdését feldolgozta. A geomorfológiában tudatosan és komoly eredménnyel alkalmazta a dialektika módszerét. Kritika alá vette a nyugati burzsoá földrajzi iskolákat és megismertette azok idealisztikus, vagy mechanikus materialista szemléletét.

Az általános természeti földrajz II. kötetéről /60 iv/, amelyet egy fejezet kivételével Bulla Béla írt, összegeződik tudományos működésének legnagyobb értéke. E munka a jelenlegi geomorfológiai irodalom egyik legmodernebb és legjobb terméke.

A felszíni domborzat fejlődésének alapsajátosságairól és törvényeiről írt fejezet dialektikus feldolgozása a legjelentősebb része.

Továbbá a morfológiai világirodalomban először ő dolgozta ki a klimatikus-morfológia területi rendszerét.

Bulla Béla geomorfológiai munkásságával főleg a természeti földrajz elvi kérdéseinek tisztázásával helyes irányt mutat elsősorban a hazai természeti geográfusoknak. Már az eddigi munkássága is megvetette az alapját földrajztudományunk egyre nagyobb ütemű fejlődésének.

Bulla Béla munkássága a hazai földrajztudományban az első helyen áll, ugyanakkor nemzetközi viszonylatban is komoly tekintélynek számít. Ezt még tovább emeli az év elején megjelent kézikönyve.

A MTA. levelező tagjának javasoljuk.

Budapest, 1954. június hó.

Mátrai László sk.
lev. tag

Fogarasi Béla sk.
akadémikus

I. Tóth Zoltán, az ELTE. történettudományi karának dékánja, a történettudományok doktora.

Felszabadulás előtti történetírói tevékenységében, bár nem tudta magát kivonni a burzsoá történetírás nacionalizmusa alól, mégis távolállt azoktól, akik munkásságukat a magyar irredentizmus szolgálatába állították. I. Tóth Zoltán hatalmas anyagtudását sohasem bocsátotta Horthyék rendelkezésére, tudományos lelkiismeretével ez nem fért meg. Nem utolsó sorban ez volt az oka annak, hogy nem tartozott az erdélyi történet, a román történet, a román-magyar "kapcsolatok" hivatalos művelői körébe, hanem csak a periférián állt.

Ez a bocsületessége, nagy anyagtudása, a történeti igazság, a történeti anyag iránti tisztelete, a felszabadulás után a marxizmus-leninizmus megismerésével, elsajátításával gazdag gyümölcsöket hozott. Még a fordulat éve előtt írt munkája: "Az erdélyi román nacionalizmus első százada, 1697-1792" /1946/ nem volt mentes a felszabadulás előtti munkáiban található hibáktól. E több, mint négyszázoldalas munkájában nem jut még el a marxizmus-leninizmus alkalmazásáig, de óriási új értékes anyagot tár fel. Már ekkori téma-választása mutatja, hogy a felszabadult magyar és román nép barátságát akarja szolgálni, közös harcaik haladó hagyományainak bemutatásával. I. Tóth Zoltán ekkor kezd hozzá a nagy román forradalmi demokrata, Balcescu Miklós élettörténetének megírásához. Ugyanezt a célt szolgálja a Századok 1948-as évfolyamában írt tanulmánya: "A magyar-román szövetség kérdése 1848-ban;" amely emellett, hogy gazdag új anyagot hoz, a marxizmus-leninizmus alapján áll. Még tovább jutott "Varga Katalin" kisebb, és "Paraszttörmelék az Erdélyi Érchegységben 1848-ig" Kossuth-díjas nagy munkájában. E művében pártosan tárgyalja az erdélyi román parasztság osztályharcat és helyesen oldja meg a nemzeti kérdés bonyolult problematikáját. Ez utóbbi kérdésben jelentett egy újabb nagy lépést előre, a Kossuth Emlékkönyvben írt: "Kossuth és a nemzetiségi kérdés 1848-49-ben" c. tanulmánya. /A klasszikusok elmélyült tanulmányozása magyarázza, hogy helyesen alkalmazta gazdag, sok helyütt teljesen új anyagon keresztül a marxizmus-leninizmust/. I. Tóth Zoltán tanulmánya nagy mértékben hozzásegít bennünket ahhoz, hogy helyesen tájékozódjunk a nemzetiségi probléma szinte legbonyolultabb időszakában, 1848-49-ben. Több tanulmányt írt Balcescuról és sajtó alá rendezte Balcescu válogatott írásait. E tanulmányok között kiemelkedik a Történész Kongresszuson tartott előadása.

I. Tóth Zoltán sokoldalú, egyéni tudományos munkája mellett két fontos munkaközösséget is irányított. Az ő vezetése alatt jelent meg a Magyar Történeti Bibliográfia 3. kötete. Ő irányította az egyetemi tankönyvkötetekhez készülő nemzetiségek történetéről szóló monográfiák munkálatait. /Ezek a monográfiák - és ebben nem kis része van I. Tóth Zoltánnak, - a magyar történetnek egyik jelentős kérdését segítik tisztázni./ Több mint három esztendőig vezette a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete Szovjetunió és népi demokráciák osztályát. Mint osztályvezetőnk, jelentős szerepe volt a fiatal kutatók nevelésében és az osztályon folyó szovjet-magyar, ill. orosz-magyar, csehszlovák-magyar, román-magyar és lengyel-magyar kapcsolatok kutatásában és irányításában.

- 2 -

Az ő vezetésével indult meg az Eötvös Lóránd Tudományegyetem történettudományi karán az európai népi demokráciák történetének oktatása.

A MTA. levelező tagjának javasoljuk.

Budapest, 1954. június hó.

Molnár Erik sk.
akadémikus

Andics Erzsébet sk.
akadémikus

Alulírottak levelező taggá választásra ajánljuk az Akadémia IV. osztályába Csukás Zoltán egyetemi tanárt, az Állatorvostudományi Főiskola állattenyésztéstani tanszékének vezetőjét.

Csukás Zoltán 1900-ban született Győrben, 5 gyermeke családból. Gazdasági akadémiai, állatorvosi és közgazdaságtudományi oklevele van, állatorvosdoktor és mezőgazdaságtudományi doktor, s a Tudományos Minősítő Bizottság rövidített eljárással a mezőgazdasági tudományok doktora címmel ruházta föl. A magyaróvári és a debreceni gazdasági akadémiákon volt tanszékvezető tanár, közben 4 éven át mint megbízott igazgató vezette a debreceni tudományegyetem állattani intézetét is. 1944-ben a Műegyetem állatorvosi osztályának /a mostani állatorvostudományi főiskolának/ állattenyésztéstani tanszékére nevezték ki ny. r. tanárnak.

A MTA állattenyésztési főbizottságának elnöke, több tudományos tanács tagja. Megszervezte és három évig vezette az Állattenyésztési Kutatóintézet szarvasmarhatenyésztési osztályát.

Tudományos munkássága széleskörű. A régi formalista irányzattal szemben állandóan a haladó biológiai irányzatot képviselte. Több közleménye foglalkozik a környezeti tényezők hatásával az állatok termelésére és anyagforgalmára, az ivadékvizsgálatok jelentőségével, a háziállatok fehérje- és karotinanyagcseréjével, s munkáiról bel- és külföldi kongresszusokon is beszámolt. Sok értékes közleményén kívül három önálló munkája jelent meg. Ezek közül különösen fontos Takarmányozástana, amely magasan kiemelkedik a hasonló tárgykörből eddig megjelent magyar munkák közül, s mind elméleti megalapozottsága, mind pedig következetes gyakorlati szemlélete révén bármely ilyen külföldi szakmunkával felveszi a versenyt. Szerzője ezért a munkáért 1954-ben Kossuth-díjat kapott.

Csukás Zoltán a magyar állattenyésztési tudománynak nemcsak belföldön kimagasló, hanem külföldön is jól ismert képviselője, akitől, jelenlegi betegsége ellenére is, a magyar állattenyésztés és az egész népgazdaság még sokat vár. Megválasztása nemcsak az agrártudományok osztályának, hanem az egész magyar mezőgazdaságnak nagy nyeresége lenne.

Budapest, 1954. május 10.

Mócsy János
akadémikus.

Kotlán Sándor
akadémikus.

184

T A G A J Á N L Á S

Fehér Dániel, a biológiai tudományok doktora az MTA. Botanikai Kutató Intézete soproni Talajbiológiai Osztályának vezetője, a Műegyetem volt Bánya-Kohó- és Erdőmérnöki Karán egyetemi ny.r. tanár.

A biológia több fontos ágának uttörő, harcra kész művelője, elsősorban pedig a talajmikrobiológiának világviszonylatban is jelentős mestere. Munkássága rendkívül sokoldalú, kiterjed a növényélettan, az ökológia, a talajélettan, a sugárzásbiológia és főleg a talajmikrobiológia területére. Több száz tudományos közleménye jelent meg. Főbb művei: az erdőtalaj mikrobiológiája /Berlin, 1933/, a sívati talajok mikrobiológiája, /Kilian-nal, 1939, mint az 1936-os francia-magyar szahara expedíció eredménye/, az erdészeti növénytan 3 kötetes tankönyve /1929-1935/, vizsgálatok a talaj mikroflóra földrajzi elterjedéséről /1947-48/, vizsgálatok az elemek áthatoló sugárzásának fiziológiai hatásáról I-XIII/- 1950-ig/, vizsgálatok a fásítás természetátalakító hatásáról alföldi szikeseken /1950/, végül életének főműve a 87 iv terjedelmű Talajbiológia, amely a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában most van nyomás alatt. Utóbbi mű mind tudományos, mind gyakorlati szempontból egyike lesz a legfontosabb munkáknak, amely a felszabadulás óta megjelent.

Fehér és munkatársai, tanítványai, kísérletileg vizsgálták erdő- majd mezőgazdasági talajaink összetételét CO₂ légzését, szervesanyag termelését, a cellulóze lebontását a N-körforgalmát, a P és K gazdálkodását, a talajok baktériumai, illetve mikroorganizmusai életének és biológiai folyamatainak időbeli lefolyását, a humusz tartalom és a pH periodicitását és annak az időjárás tényezőivel való kapcsolatát, az erdei növények pH határértékeit, az erdőtalajok alga és gombaflórájának összetételét és elterjedését stb. Feldolgozták a szik- és homokfásítással kapcsolatban a hazai homoki és szikes talajok mikrobiológiáját. Megállapította az u.n. R törvényt. Foglalkozik a növények hő- és vízgazdálkodásának több kérdésével, a növekedés egyes környezeti feltételeivel, az algák CO₂ asszimilációjával a talajban stb. Vizsgálatai és elmélete, mely szerint az összes elemek olyan sugarakat bocsátanak ki, amely a növények tropisztikus görbüléseivel biofizikai uton mérhetőek, még nem talált végleges elfogadásra és megvitatás alatt van.

Fehér Dániel munkásságát elsősorban talajbiológiai kutatásait a Szovjetunióban, a Skandináv államokban, Német és Franciaországban ismerik és elismerik, igen sok hazai és külföldi szerző idézi eredményeit és támaszkodik azokra. A magyar biológiának oly munkása, akit - jóllehet egyes közlései még vita alatt állanak - a legmagasabb tudományos gradus feltétlenül megillet.

Budapest, 1954. június 11.

Kreybig Lajos sk.
akad. lev. tag.

Zólyomi Bálint sk.
akad. lev. tag.

T A G A J Á N L Á S

Máthé Imre, mint a középkori botanikus nemzedék kiemelkedő egyénisége, korábbi növényföldrajzi és környezettani kutatásainak eredményeit ma mezőgazdaságunk fejlesztése terén értékesíti.

1911-ben született Debrecenben és tudományos pályáját a debreceni egyetem növénytan intézetében, 1931-42 között kezdte, ahol Soó Rezső professzor által megindított növényföldrajzi és cönológiai kutatóiskolának egyik legtevékenyebb tagja volt. A Tiszántul egyes tájainak /Hortobágy, Ohát-erdő, Ermellék, Körösvidék/, később a Székelyföldnek gondos florisztikai és cönológiai átkutatása főleg Máthé Imre érdeme. A részleteredmények a Soó-Máthé: Tiszántul flórája 1938 c. összefoglaló munkájában látott napvilágot. További jelentős munkája Máthé Imrének az Európa növényföldrajzi tagolódása szempontjából fontos nagy tanulmánya: Magyarország növényzetének flóraelemei I. II., mely a "Tisia" 1940-41 évfolyamában jelent meg; továbbá "Magyarország flóraelem csoportjainak életforma összetétele" a "Tisia" 1942. évfolyamában. Magyarország flóraelemeinek megállapításával és osztályozásával Máthé Imre alkotó módon vitte előbbre a hazai florisztikai növényföldrajzi kutatásokat. Munkáját vették alapul az azután készült kézikönyvek és veszik alapul a tovább folyó részletkutatások.

Növényrendszertani tárgyú a Gladiolus és Arctium nemzetségek hazai fajairól írt dolgozata. Később a Soó-Jávorka: A magyar növényvilág kézikönyvében is közread adatokat a hazai fajokról, mint flóraelemekről és azok életformáiról. Máthé Imre a negyvenes években a kolozsvári, majd a Debrecen-pallagi Mezőgazdasági Főiskolán működött, mint tanár, majd 1949 óta a budapesti Agrártudományi Egyetem mezőgazdasági karának tanára. Ez időtől Máthé Imre szocialista államunk célkitűzései értelmében az ő széleskörű botanikai ismereteit mezőgazdaságunk fejlesztésének terén értékesíti. Az "Agrártudományi Szemlében", az "Agrártudományban" egyre-másra jelennek meg a gödöllői kísérleti telepen végzett termesztési kísérleteiről szóló beszámolók, amilyenek a szója-kukorica köztesvetéséről /1946/, a szárazon termelt rizsekről szóló cikkei, /1949/, továbbá a "Jarovizáció a rizs öntözésnélküli termesztésénél" /1950/ stb. Máthé Imre legújabb fűtársítási kísérleteivel a kísérleti cönológia alapjait vetette meg hazánkban. Intézetének munkaközösségével máris kiemelkedő eredményeket ért el ezen a téren. Ezek a kutatások a rét- és legelőgazdálkodás, valamint a szántóföldi gyepszakaszok kérdéseiben alapvetőek. Máthé Imre kísérleteit e téren tovább folytatja és nagy botanikai felkészültsége és alapossága a biztosítéka annak, hogy a növénytermelés fejlesztése során vállalt feladatokat, mint a szárazságtűrést, fűtársítási vizsgálatokat, honosítási problémákat is meg tudja oldani.

Máthé Imre a Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztályának valamint az Agráregyetemnek különböző bizottságaiban élénk tevékenységet fejt ki és mint a biológiai tud.doktora, a Magyar Biol. Egyesület Növénytan szakoszt.-nak elnöke, a Földművelésügyi Min. Tud.Tanácsának tagja, volt egyetemi rektor stb. haladószellemű gondolkodásáról, szervezőképességével, általános közbecsülésnek örvendő. Az Akadémia tagjai sorában benne kiváló széles tudásu, elméleti és gyakorlati ismeretekkel felvértezett biológus szakembert nyerne. Budapest, 1954. június 11.

Jávorka Sándor sk.
akadémikus

Soó Rezső sk.
akadémikus

Zólyomi Bálint sk.
akad. lev.tag.

T a g a j á n l á s .

Porpáczy Aladár 1903-ban született. A Magyaróvári Gazdasági Akadémia és a Kertészeti Tanintézet elvégzése után gyakorlati munkáját az eszterházi hitbizományi uradalom kertészetében kezdte. A gyakorlati munka mellett hamarosan megkezdte tudományos kutató munkáját is. A gyümölcsfák élettana és az új gyümölcsfajták előállításával kapcsolatos nemesítési kérdések kötötték le elsősorban tudományos érdeklődését. Első tudományos dolgozatában főleg a dió, alma és körte nemesítési munkáival kapcsolatban szerzett tapasztalatait ismerteti. /Juglans fapk könnyezése és cukortartalma, megfigyelések a diófák virágzásáról, diótermesztési megfigyelések, az alma és körte nemesítése, stb./

Már az 1940-es években hozzáfog fajhibridek előállításához. 1944-ben részletesen ismerteti a málna- szeder fajhibrid előállítása terén eddig elért eredményeit. Az általa előállított málna-szeder fajhibridek úgy frissen való fogyasztásra, mint konzervipari feldolgozás céljára sokkal értékesebbek, mint a nemesítési alapul felhasznált málna, illetve szeder gyümölcse.

Tudományos munkássága igazán csak a felszabadulás után bontható ki. Teljes erővel hozzáfogott a volt uradalmi birtokból egy kertészeti kísérleti intézet létesítéséhez. Az intézet megszervezése óta lankadatlan szorgalommal végzi kutatómunkáját.

Nemesítői munkájának eddig eredményei közül különösen kiemelkednek: szeder-málna hibridjei, szamócafajtái /Eszterházi korai, Eszterházi export, Eszterházi óriás/, diófajtái /Eszterházi I. II. III. IV. V., Eszterházi csemege, stb./ lisztharmat betegséggel szemben ellenálló almafajtája.

A zöldségfélék nemesítése terén főleg új csemegepaprika, spenót és borsófajták előállításával gazdagította a hazai zöldségfajtáinkat.

Évek óta eredményesen foglalkozik a citromfélék és édesbatáta honosításával. Honosítási és nemesítési munkájáért 1952-ben Kossuth-díjat kapott.

A gyógy- és illóolajnövények termesztése és nemesítése terén is jelentős eredményeket ért el. Kidolgozta ezek nagyüzemi agrotechnikáját és megszervezte feldolgozásuk leggazdaságosabb módszerét. Mindkét eljárás bevezetésével a gyógynövénytermesztés hazánkban lényegesen fokozható.

Tudományos munkásságát könyvei és tudományos cikkei bizonyítják. Könyveiben a körte / Jövedelmező körtetermesztés., A körte termesztése és nemesítése - Mohácsi Mátyás társszerzővel/- bogyósgyümölcsök / Bogyósok nemesítése és termesztése / dió, mandula, mogyoró / Dió,

mandula, mogyoró és gesztenye nemesítése és termesztése. / természetési és nemesítési munkálatait ismerteti kimerítő alaposággal.

Porpáczy Aladár mint a mezőgazdasági tudományok doktora, tevékenyen részt vesz a fiatal kutató káderek képzésében, továbbá az Osztály Kertészeti Főbizottságán keresztül a hazai gyümölcsstermesztés és nemesítés fejlesztésében.

Porpáczy Aladárt eddigi széleskörű tudományos és gyakorlati munkássága alapján ajánlom a M.T.A. levelező tagjává.

Budapest, 1954. június 11.

Somos András
akadémiai lev.tag.

Megjelent és kiadás alatt álló könyvei:

Jövedelmező körtetermesztés. /1937/.

Dió, mandula, mogyoró, gesztenye nemesítése és termesztése /1951.
Mohácsy Mátyás társszerzővel/.

Bogyógyümölcsűek nemesítése és termesztése /1952. Mohácsy Mátyás
társszerzővel/.

Körte nemesítése és termesztése. /1954. Mohácsy Mátyás társszerző-
vel/.

A gyümölcsfák metszése biológiai alapon /Mohácsy Mátyás és Maliga
Pál társszerzőkkel. Kiadás alatt/.

Jelentősebb dolgozatai:

Juglans-fajok könnyezése és cukortartalma /1932/.

Szelekció hatása a diótermesztésre /1936/.

Az alma és körte nemesítése /1937/.

Tanulmányok a dió növényházi oltásánál /1937/.

Megfigyelések a diófák virágzásánál /1938/.

Diókeresztezési megfigyelések /1938/.

Málnaszeder nemesítési kísérletek /1944/.

Diómetszési kísérletek /1948/.

Ujabb serkentő anyagok alkalmazása a vegetatív szaporításban /1949.
Gubányi társszerzővel/.

Szedermálna fajhibridek /1950. dr.Faragó társszerzővel/.

A honosítási munka elmélete, új hazai eredményei /1952./

Batáta termesztési kísérletek /1952/.

Különböző tényezők befolyása a Mentha piperita L. illóolaj hozamára
/Sajtó alatt/.

Jelentősebb nemesített fajtái:

Szamóca:

Eszterházi korai
Eszterházi export
Eszterházi óriás

Dió:

Eszterházi I-V.
Eszterházi csemege

Alma:

Eszterházi 47.

T A G A J Á N L Á S

A Magyar Tudományos Akadémia IV. Osztályába levelező tagnak ajánlom dr. Surányi János okl. gazdát, a mezőgazdasági tudományok doktorát, ny. agrártudományi egyetemi tanárt, a M.T.A. martonvásári Mezőgazdasági Kutató Intézete osztályvezetőjét.

Surányi János szűkebb kutatási területe a különleges növénytermesztés, de 43 éves kutató-kísérletező és szakirodalmi tevékenysége kiterjedt a növénytermesztéssel összefüggő minden fontosabb kérdésre.

Alapvető érdeme van Magyarországon a búzatermesztésének a 30-as évek folyamán történt átszervezésében. Nevéhez fűződik a bányai búza egyik szülőjének: a kanadai Marquis-búzának, a Garnet és Reward-búzáknak felfedezése, behozatala, országos fajtakísérletekben történt kipróbálása, valamint ezek felhasználásának lehetővé tétele az új magyar minőségi búzák /pl. bányai búza/ előállításában.

Másik alapvető érdeme a magyar kukoricatermesztés korszerűsítése, valamint a hazai köztermesztés kukoricafajtáinak országos fajtakísérletekben történt kiértékelése, a kukoricafajták és termesztésük három nyelven megjelent, színiesen illusztrált könyvben összefoglalt rendszeres ismertetése és tudományos feldolgozása.

Különösen sokat foglalkozott növényhonosítási kérdésekkel. Nevéhez fűződik a szudáni cirokfű behozatala és bevezetése a hazai köztermesztésbe, a Sumac-édescirok és más cukorcirkok felkarolása, termesztésük és felhasználásuk kérdéseinek uttörő tisztázása, legújabbán pedig a szemes takarmánycirok-félék /Early Hegari, stb./ meghonosítása, termesztésük felkarolása, és agrotechnikájuk kidolgozása. Kísérletek alapján állapította meg számos más cirok-féle /feterita, miko, kafir, durra, évelő fenyércirok, kanári köles, kakaslábfű/, továbbá a takarmánykaktusz, perui libatop, kaucsuknövények stb. értékét vagy értéktelenségét hazai viszonyok között. Felkarolta a szójababot és a somkórót.

Sokat foglalkozott a magyar viszonyok közt nagy jelentőségű száraz-gazdálkodás tanulmányozásával és terjesztésével, de a mesterséges réntöntözés, a szennyvíz fel használása, a rétfeljavítás kérdésével is. Jelenleg pedig a takarmánytermesztés egyéb kutatási kérdésein kívül a szántóföldi kettőstermesztés módszereinek kutatásával és alkalmas növényei megállapításával végez uttörő és ismeretterjesztő munkát.

A szakszerű ismeretközlés szenvedélyét már fiatal szakember korából hozta magával és belevitte tanári működésébe is, amely módot nyújtott neki, hogy fokozatosan egész mezőgazdasági növénytermesztésünk szellemi irányítójává válhatott. Mint tanár, uttörő képviselője volt azoknak a korszerű talajművelési és növénytermesztési eljárásoknak, /helyes vetésforgó rendszerek kiépítése, a szükség szerinti mélyművelés hirdetése/, melyek általános bevezetése és szakszerű végrehajtása csak a felszabadulás utáni időben alakulhatott ki. Nagy és elévülhetetlen érdemei vannak takarmánytermesztésünk helyes utra terelésében, a takarmánybázis mennyiségi és minőségi megteremtése lehetőségének előmozdításában is.

AKADÉMIAI
LEVÉLTÁR

Surányi szakirodalmi tevékenysége igen gazdag, 5 könyv, 49 nagyobb tanulmány, 295 nagyobb és 74 kisebb szakközlemény, 88 ismertetés és referátum, 10 önálló kiadvány, valamint egyesületekben, kongresszusokon elhangzott 32 szake előadás jelzik 43 éves szakmunkásságát.

A magyar mezőgazdaság gyakorlatában is hasznosult, a mezőgazdaság fejlődésében érvényesült kutatási eredményei, nagy szakirodalmi és ismeretterjesztő tevékenysége alapján ajánlom őt a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának.

Szeged, 1954. június 3.

Obermayer Ernő s.k.
akad. lev. tag.

Alulírott javaslom dr.GÖMÖRI PÁL levelező taggá való
megválasztását.

Dr.Gömöri Pál 1905-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait a budapesti Orvostudományi Egyetemen 1930-ban fejezte be. Mint harmadéves orvostanhallgató 1 évig fizikai-chemiai methodikai tanulmányokkal foglalkozott. Negyedéves korában a budapesti Élettani Intézet kötelékébe lépett, ahol előbb mint demonstrátor, majd gyakornok, ill. 1 évig tanársegédként működött. 1930-tól 1950-ig a budapesti I.sz.Belklinikán dolgozott. Ezen időszakban magántanári, ill. később egyetemi c.rk.tanári címet nyert el. 1951 óta a III.sz.Belklinika igazgatója.

1949-ben a Magyar Tudományos Tanács a kiemelkedő munkássággal bíró orvosok közé sorolta. 1952-ben az "orvostudományok doktora" c.fokozatot nyerte el. Ugyancsak 1952 óta az Eü.Minisztérium fő belgyógyásza és az Egészségügyi Tudományos Tanács tagja. Elnökhelyettese az Akadémia I.sz.Klinikai Főbizottságának és elnöke az Akadémia Keringésphysiologiai és Pathologiai Témabizottságának.

1950-ben a Népköztársasági Érdemérem aranyfokozatát, 1951-ben a Népköztársasági Érdemrend V.fokozatát kapta meg.

Dr.Gömöri Pál tudományos közleményeinek száma közel 70. Tudományos munkásságát mint orvostanhallgató az Élettani Intézetben kezdte és innét származó közleményei már magyar és külföldi szaklapokban is megjelentek. Munkásságának zöme a veseműködés és a vérkeringés élettani, kórélettani és klinikai problémáival foglalkozik. Elsőnek mutatta ki, hogy exsiccosisban létrejövő extrarenalis azotaemiák kifejlődésének ok a veseműködés functionális zavara, mely az anhydraemiás vérnyomáscsökkenés, ill. az anhydraemiások vérének onkotikus nyomásának emelkedése következtében jön létre. Ezzel az elmélet és a klinikum számára egy régi probléma nyer reális magyarázatot. Kimutatta, hogy ilyen állapotokban nem a vese anatómiai elváltozása felelős a veseműködés romlásáért, hanem az előbb említett functionális okoknál fogva csökken a glomerulusfiltratio.

E munkássága közben világviszonylatban is elsőnek alkalmazta a klinikai kutatásban a veseműködés modern filtratioresorptio elméletét és az akkoriban teljesen új clearance methodikát. Kimutatta azt is, hogy exsiccosisban nemcsak a glomerulusfunctio romlik, hanem romlik a tubularis működése is, ami a carbamidnak komoly tubularis rediffusiojára vezet. Ezen vizsgálatai során megtalálták azokat az anatómiai elváltozásokat is, amelyek ezen rediffusionak okaként tekinthetők. Az u.n. Trueta-jelenségben elsőnek mutatta ki, hogy a vesekéreg-ischaemia milyen functionális változásokat okoz a vese működésében. Más vizsgálatokban clearance methodikával bizonyította, hogy orthostatikus albuminuriában, állóhelyzetben romlik a vese vérkeringése és ez a glomerulusok fokozott permeabilitásához vezet.

Amióta a III.sz.Belklinika igazgatója, sokat foglalkozik a vese vérkeringés és általában az egész keringés szabályozásának kérdésével. Munkatársaival kimutatta, hogy a szervezet hypoxiája vagy hypercapniája a vese vérkeringés ezen keresztül az egész keringés regulatiojában döntő jelentőségű. A regulatio hatást

- 2 -

részben a központi idegrendszerre gyakorolt közvetlen behatással, részben a szervezetben levő receptoroknak ingerületbe jutásával a központi idegrendszeren keresztül fejt ki. Ezen mechanizmus szerint a vesét innerváló sympathicus rostokon keresztül vezetett központi idegrendszeri impulsus a veseerekben összehúzódást hoz létre, ami a vért az aktuálisan cardinalis decompensatioban fontos regulációs mechanizmus a szervezet számára. E vizsgálatainak eredményeiről pár hét előtt a MTA felolvasó ülésén számolt be.

Klinikai munkássága alatt foglalkozott a hypertonia-betegség pathomechanizmusával, valamint gyógyszeres és műtéti kezelésének kérdéseivel. Hazánkban kezdeményezésére indult meg a hypertonia-betegség műtéti kezelése. Foglalkozott továbbá anyagcserevizsgálati problémákkal, így a hypophysisnek a szénhidrát anyagcsereére gyakorolt hatásával, az osteomalaciás betegek phosphor- és calcium-anyagcserejével, az aratómunkások energiaforgalmával. Számos értékes kazuisztikai közleményében gyarapította még klinikai ismereteinket.

B u d a p e s t, 1954 június hónap 12.-én.

Dr. B A B I C S ANTAL sk.
akadémikus.

-o-o-o-o-o-

Alulírott csatlakozom Babics akadémikus javaslatához. Gömöri professzor tudományos működését mindnyájan ismerjük és értékeljük. Kiemelendőnek tartom Gömöri Pál munkásságát, mint a Belgyógyász Szakcsoport elnöke, a Minisztérium fő belgyógyásza és az I.sz.akadémiai Klinikai Főbizottság elnökhelyettese. Mindez rámutat arra, hogy Gömöri doktor szűk szakmai területén kívül az orvosi közélet számos ágában értékes munkásságot fejt ki.

B u d a p e s t, 1954 június hónap 12.-én.

Dr. H E T É N Y I GÉZA sk.
akadémikus.

1954 évben
tanácskozó tagból

AKADEMIAI
LEVELTÁR

Alulirott javasolom dr. Went Istvánt, az élettan egyetemi tanárát, az orvostudományok doktorát az Akadémia levelező tagjának megválasztani 3 évtizedes tudományos munkásságának elismerésül.

Legkiemelkedőbb eredményei a következők:

Már 1922/25 években végzett kutatásai alapján állást foglalt a-mellett, hogy az immunologia jelenségeket a vérplazma azonos fehérje-féle-sége idézi elő és az in vitro létrehozott hatást milyensége csak a mega-dott feltételektől függ. A későbbi kutatások az immun anyagok inaktivizálása mellett véleményét beigazolták.

Elvi jelentőségű azon másik nagy-kiterjedésű kutatásokon alapuló megállapítás is, hogy az anafilaxiás reakció alatt cholin szerű anyagok is keletkeznek.

Előállította a tiroxinnak, adrenalinak és hisztaminak fehérje vegyületeit és megállapította, hogy ezek immunizálási kísérletekben kemo specifikus antigénekként viselkednek és az így keletkező ellenanyagok a fenti farmakonokat megkötni és biológiai hatásukat meggátolni képesek. Nagy gyakorlati terápiás jelentőségűvé vált a p-aminobenzolhisztamin-protein vegyület, amely allergiás betegek deszenzibilizálására bizonyult, immár több, mint 2 ezer esetben történt kipróbálás szerint, gyakran alkalmasnak. Ez a fontos új gyógyszer üzemeltetése folyamatban van.

Az utóbbi 3 évben az u.n. kémiai ellenreguláció tanulmányozásával foglalkozva igazolta, hogy a biológiai hatóanyagok /hisztamin, acetilcholin, adrenalin/ hatására antagonistikusan gátó ellenanyagok keletkeznek a szervezetben, amelyek mérséklék a kémiai ingerek túlerős hatását. Kimutatta, hogy ezen ellenregulátorikus kontrollok az idegi struktúrák jelenlétéhez vannak kötve. Ezek a kísérletek új megvilágításban helyezik a biológiai hatóanyagok u.n. inverz hatásait és a denervált struktúrákban fellépő túlerzékenységi jelenségeket.

Hatvan eddig megjelent közleményével az élettannak még számos más területén is kiváló munkásságot fejtett ki sok értékest és maradandót alkotott, 2 közkezdvelt tankönyvet is írt.

Nagy érdemeket szerzett a debreceni élettani iskola kialakításával, számos tanítványt nevelt, adta át munkamódszereit és tanította meg az alapos, mélyreható kutatásra, kritikai gondolkodásra, pontos lelkiismeretes dolgozásra.

A minden dicsőretet megérdemlő szorgalmas és eredményekben nagyon gazdag munkájával népünket hűen szolgálta, fontos felfedezésével, valamint több ezer jól-képzett orvos felnevelésével, s az élettani tudományokba való bevezetésével, hathatósan előmozdította dolgozó népünk egészségügyét mindezzel bőségesen kiérdemelte az Akadémia levelező tagjává való megválasztását.

Budapest, 1954. június 12-én.

id. Issekutz Béla
akadémikus

W e n t I s t v á n, az orvostudományok doktora 1899-ben született. Tudományos pályafutását a budapesti egyetem kórtani és bakteriologiai intézetében kezdte, ahol 1930-ban magántanári kiegészítést nyert. 1932-ben a debreceni egyetemen tanár és az Élettani és Általános Kórtani Intézet igazgatója lett.

Munkásságának kezdetén bakteriologiai és immunbiologiai problémákkal foglalkozott és e területen úgy elméleti, mint gyakorlati szempontból számos fontos megállapítást tett. Különösen kiemelkednek a plazmafehérjék és a különböző immunbiologiai reakciók összefüggésére vonatkozó kutatásai, eredményei, melyekkel az első között foglalt állást az immunanyagok egységes fehérjéhez kötött felfogása mellett.

Majd az anaphylaxiás shock keletkezési mechanizmusát kutatva, - az általánosan elfogadott histamin-elmélettel szemben - elsőnek mutatta ki, hogy az antigen-antitest reakció kapcsán a különböző szövetekben, különböző biológiailag aktív anyagok szabadulnak fel, melyek résztvesznek az anaphylaxiás shock-reakció pathomechanizmusában. Az utána következő évek folyamán a vizsgálatok egész sora igazolta Went professzor álláspontjának helyességét.

A további évek folyamán Went professzor munkásságában kiemelkedő jelentőségűek a thyroxin-, adrenalin- és histamin-fehérje vegyületekkel, mint antigenekkel végzett immunizálási vizsgálatai. E szintetikus chemospecificus antigenek a szervezetben specificus ellenanyagok képzését idézik elő, melyek a fehérjéhez kötött haptén-ként szereplő biológiai aktivitású anyagok hatását is közböcsítették. E kutatások elvi jelentőségű eredményei a gyógyító orvostudomány számára is tág perspektívát nyitottak meg. Több klinikai közlemény számolt már be a szintetikus fehérje-histamin antigen /p-amino benzolazohistamin-azoprotein/ kedvező hatásáról a különböző allergiás betegségek kezelésénél. Ennek alapján indult meg a histamin-azofehérje komplex antigen gyógyszergyári előállítása is.

Az utóbbi években Went professzor a kémiai ellenreguláció élettani problémájával foglalkozva kimutatta, hogy bizonyos biológiai aktivitású anyagok, mint a histamin, acetylcholin, adrenalin hatására a szövetekben antagonistikus hatású anyagok szabadulnak fel, melyek kompenzálólólag befolyásolják az egyes effektor szerveket. Megállapítása szerint ez a humoralis ellenreguláció csak sér tetlen innerváció mellett megy végbe.

Went professzor kimagasló eredményekben gazdag tudományos munkája mellett mint kitűnő didaktikus oktató és nevelő is elismert. 1939-ben jelent meg "Általános Kórtan" c. könyve, melyet 1944-ben második kiadása is követett, 1946-ban pedig "Élettan" c. tankönyvet ír. Went professzor több éve igen aktíven vesz részt az Osztály Élettani Főbizottsága és különböző szekcióinak munkájában is, mindenkor önzetlenül támogatva és szolgálva a magyar kísérletes orvostudomány ügyét.

Mindezek alapján javaslom az Osztálynak, hogy Went Istvánt, az orvostudományok doktorát levelező tagjai sorába javasolja.

P é c e, 1954 június hónap 12.-én.

Dr. L I S S Á K K Á L M Á N sk.
a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.

Fonó Albert levelező tagként való megválasztását javasolom az alábbi indokok alapján:

Fonó Albert elméletileg igen magas képzettségű, a szakmában igen nagy tekintélye van, és több évtizedes a hőenergetikai tudomány legszélesebb területeire kiterjedő elméleti munkássága és az általa tervezett igen nagyszámu létesítmény alapján a kellő tudományos színvonalon tulmenően a gyakorlati és gazdasági lehetőségeket is helyesen érzékeli. Egyetlen szempont ami hátrányként volna felemlíthető, előrehaladott kora, azonban szellemi képességeinek és judiciumának ma is teljes mértékben birtokában van. Mint a Kohóipari Tervező Intézet állandó szakértője vezeti az Intézet Hőenergetikai Osztályát és irányítja a sztálinvárosi és diósgyőri vasművek kohászati berendezéseinek fejlesztését. Számos bizottságban dolgozik és állandóan résztvesz a hőenergetikai tudományos élet irányításában.

Igen komoly, magasszínvonalu irodalmi munkásságot fejtett ki, úgy a 2-ik világháboru előtt, mint után. Néhány kisebb, magyar cégek által gyakorlatba vett szabadalmán kívül két szabadalmát 3 világviszonylatban is vezető cég /Siemens Berlin, Erste Brüner Brunn, Metropolitan Vickers London/ vette gyakorlatba. A "légsugármotorok számára" című szabadalma már 1928-ból származik és lényegesen megelőzte azokat a későbbi szerkezeteket és tanulmányokat, melyek alapján a léglökéses repülőgépmotorok készülnek. Fonónak e nagy elméleti tanulmányt igénylő szabadalmára a szovjet irodalom is több helyen hivatkozik a léglökéses motorok kifejlesztésével kapcsolatban.

Fentiek alapján Fonó Albertet a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjául ajánlom.

Ratkovszky Ferenc sk.
lev. tag.

Fonó Albert okl. gépészmérnök született 1881-ben Budapesten. Gépészmérnöki oklevelét 1903-ban nyerte el a Budapesti Műegyetemen.

1909-ben ugyancsak a Budapesti Műegyetemen egyhangú kitüntetéssel mérnök-doktori oklevelet kapott.

1903-1905-ig a Ganz és Társa r. t.-nál dolgozott, 1905-1908-ig ösztöndíjjal tanulmányuton volt Németországban, Belgiumban, Svájcban, Franciaországban és Angliában. Alkalmazva volt a Maschinenbauanstalt Humboldt Köln gőzturbina gyárában, a Westinghouse Le Havre-i gyárában mint gépszerkesztő, a Daimler Motor Co. Coventry, motorszerkesztési osztályán, a The Electrical Co. London bányaművek villamosítási osztályán, 1908-ban Hollán díjjal tüntették ki.

1909-1950-ig mint önálló tanácsadó mérnök dolgozott.

1912-ben alapító tagja lett a Federation Internationale des Ingenieurs Conseils-nek,

1939 óta tagja az Institution of Mechanical Engineers London, 1946 óta a Magyar Elektrotechnikai Egyesület Vizsgálóállomása Intézőbizottságának elnöke,

1947-ben műegyetemi magántanárrá neveztetett ki,

1947 óta az Energia Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke,

1948-ban az Országos Villamosenergia Tanács tagjává nevezték ki,

1949-ben a Magyar Tudományos Akadémia tudományos díjazást állapított meg részére,

1950 óta mint szerződéses szakértő vezeti a Kohóipari Tervező Iroda Hőenergetikai Osztályát.

1952-ben a Tudományos Minősítő Bizottság a műszaki tudományok doktora címmel tüntette ki.

Magánmérnöki működése alatt számos erőtelepet, ipartelepet, tüzelőberendezést, földgáz-távvezetékét és elosztó vezetékét, gőzvezetékét, bányavillamosítási berendezést, fűtési, szellőzési, stb. berendezést, vizlágyító berendezést, szivattyutelepeket, szellőzőberendezéseket, kompresszor berendezéseket, aknaszállító berendezéseket, cementgyári, téglagyári, papírgyári és vegyipari gyári berendezéseket tervezett, melyek közül néhány jelentékenyebb alábbiakban van felsorolva:

Budapesti Kőszénbánya erőtelepe,
Egersehi Kőszénbánya erőtelepe,
Bélapátfalvai cementgyár erőtelepe,
Tordai cementgyár erőtelepe,
Első Magyar Földgázvezeték r. t. gőz és földgáz vezetékai,
teljes ipartelep berendezés a Budapestvidéki Kőszénbánya r. t. részére villamos erőátvitellel, szállító berendezésekkel, víztelepítéssel, szellőzéssel, osztályozással, portalanítással, brikettgyártással, kötélpályával, stb.
ugyanilyen teljes berendezés az Egersehi Kőszénbánya, a Tekover Kohlenbergwerke A.G. Bratislava részére,
szellőző és kompresszor berendezések az Egyesült Téglá- és Cementgyár, a
Brassói cellulóze gyár és az
Első Magyar Papíripar és a

Brüder Grünwald Stadtbaumeister Wien részére,
teljes cementgyári berendezés erőteleppel, forgó kemencével
az Egercsehi Kőszénbánya és Portlandcementgyár, valamint az
Egyesült Téglá és Cementgyár részére.

Szabadalmai:

Pótgőztermelő berendezés. Átvette és alkalmazta az Erste Brüner
Maschinenbau Gesellschaft Brünn,

Automatikus fékszabályozó szállítógépek stb. számára, átvette és
alkalmazta a Siemens Schuckert Művek Berlin és a Metropolitan
Vickers London,

Légsugármotor sztratoszféra repülőgépek számára. /Alkalmazásra nem
került a kifejlesztés költségei miatt, bár alapját képezte a később
kifejlesztett lökhajtásos repülőgép motoroknak/,

Oscillográf elektromotorok jellemzőinek automatikus mérésére,

Vibrorelais,

Földáramjelző berendezés, átvette és alkalmazta Engel Károly cég,

Centrifugális elválasztó, átvette és alkalmazta az akkori Weiss
Manfred gyár.

Irodalmi munkái:

Nagyobb terjedelmű könyvalakban megjelent munkája nincsen.

Doktori értekezése: Mechanikai munkatárolás szerepe villamoshajtá-
soknál",

Számos kisebb közleményein kívül jelentősebb publikációi:

Hűtőtornyok számítása. /1903. Polytechnikai szemle/

Automobilok hajtása. /1907, Magyar Mérnök és Építészegylet Értesi-
tője, Hollán díjjal kitüntetett munka/

A motorkocsi kérdéséhez gépészeti szempontból. /1908, Magyar Mérnök
és Építészegylet Értesítője/

Experimentelle Bestimmung des Ungleichförmigkeitsgrades eines
Gasmotors. /Z. DVI 1915/

Zur Berechnung der Fördergerüste. /Der Bauingenieur, 1925/

Aknatörnyok méretezéséhez. /1925. Bányászati és Kohászati Lapok./

Mit Bremsberenergie angetriebener Luftverdichter. /Z. DVI, 1928./

The economic dimensions of condensers and cooling plants.

/Engineering 1940./

Gőzkazánok üzemképességének fokozása. I. II. /Magyar Energiagazdaság
1948 és 1949/

A repülőgép fejlődési irányzata. /Magyar Technika 1949/

Jelentés az Energia Világkonferencia Stockholmi üléséről és tanul-
mányutról.

Svéd csucserőművek. Svéd bitumenes pala lepárlás /Magyar Energiagaz-
daság 1949/

A hő gazdasági értéke /Magyar Technika 1950/.

Kiadás előtt áll "Távfűtések elmélete" című tanulmánya, és jelenleg a "Gőzturbinák hatásfokának javítása" című tanulmányán dolgozik.

Jelenlegi működése.

Mint szerződéses szakértő vezeti a Kohóipari Tervezési Iroda hő-energetikai osztályát.

Tagja: a Hőtechnikai Tanácsnak,
az Akadémia Hőenergetikai Szakbizottságnak,
az Akadémia Energetikai Főbizottságnak,
az Akadémiai Automatizálási Bizottságnak,
a MTESz Oktatásügyi Bizottságának,

elnöke: az Energia Világkonferencia Magyar Nemzeti Bizottságának,

társelnöke: a Hőgazdálkodási Tudományos Egyesületnek.

Fonó Albert kimagasló elméleti képzettséggel bír a hőenergetikai tudományok területén, amelyről elméleti munkáin kívül az általa tervezett berendezések műszaki nivójával és szabadalmaival is ismételtan tanúságot tett. Magánmérnöki munkássága az országban közismerten a legmagasabb színvonalú volt és a műszaki tudományt nagyon számos általa tervezett berendezésben vitte gyakorlatba. Hosszu idejű, és a hőenergetikai tudományok legszélesebb kereteire kiterjedő állandó gyakorlata következtében magas színvonalú tudományos képzettségén kívül a tényleges kivitelek reális lehetőségeit kellőképpen tudja felismerni és mérlegelni, és munkáját a műszaki színvonal biztosítása mellett ennek megfelelően irányítani.

Két kisebb - magyar cégek által gyakorlatba vett - szabadalmán kívül két szabadalmát 3 világviszonylatban is vezető cég /Siemens Schuckert Berlin, Erste Brünnner Maschinenbau Gesellschaft, Brünn, és Metropolitan Vickers London/ gyakorlatba vette.

A "Légsugármotor repülőgépek számára" című nagy tudományos munkát igénylő, nagyjelentőségű szabadalma 1928-ból származik és megelőzte lényegesen azokat a későbbi szerkezeteket, melyek alapján a léglökéses repülőgépmotorok készülnek. A szabadalom annakidején a nagy kifejlesztési költségek miatt gyakorlatba nem kerülhetett. Jellemzősül megemlítendő, hogy pl. Primenko: "A léghajtásos motorok" című könyvében három helyen is hivatkozik és ábrákkal mutatja be a Fonó-féle léghajtásos motorok elvét.

Előrehaladott kora ellenére munkaképessége teljes birtokában ma is intenzíven foglalkozik különböző szakbizottságokban az országos hőgazdálkodási kérdésekkel és azok megoldásaival, továbbá újabb tanulmányokon dolgozik, a szakmában közismerten elismert tekintéllyel bír. Mint állandó szakértő vezeti a Kohóipari Tervező Intézet Hőenergetikai osztályát, és ennek keretében tevékeny részt vesz kohóiparunk, elsősorban a diógyőri és sztálinvárosi vasművek tervezésében és felfejlesztésében.

A fentiek alapján Fonó Albert-et az Akadémia levelező tagjául ajánlom.

Kovács K. Pál sk.
lev. tag

Heller László a műszaki tudományok doktora a hőtechnika és hőenergia problémák legkiválóbb hazai gyakorlati és elméleti művelője. Munkájára talán legjellemzőbb az a bátor kezdeményezés, amellyel a korszerű műszaki megoldások alkalmazását javasolta és számos ízben megoldáshoz is vitte. Ezek között különösen ki kell emelni a hazai viszonylatban elsőnek 1942-ben elkészült nagynyomású Ajkai Erőművet, amely ma is a hazai együttműködő energia rendszer korszerű erőművei közül a legüzembiztosabbnak és legjobb hatásfokúnak mutatkozik.

A korszerű hőtechnikai alkalmazások elméleti vonatkozásait nagy szakmai tudással és kiváló matematikus és fizikus képességeivel végzi. E tekintetben különösen a műszaki egyetemi előadásait kell kiemelni, amelyek egészen újszerű megvilágításban viszik a hallgatóság elé a műszaki hőtan fejezeteit.

Heller doktornak számos nagyjelentőségű tanulmánya jelent meg, amelyek közül népgazdasági jelentőségük miatt kettőt kell kiemelni: a levegő kondenzációval és az entrópia növekedés elleni harccal kapcsolatos dolgozatokat. Mindkettőnek nemcsak elméleti, hanem nagyjelentőségű gyakorlati összefüggései is vannak, amelyekre a külföld, így többek között a Szovjetunió is felfigyelt és pl. az NGKT legutóbbi ülésén az energiagazdálkodás vonalán a levegőkondenzációknak dokumentációja volt a szovjet fél egyetlen kérése. Az entrópia növekedés elleni műszaki intézkedések során pl. a Borsodi Erőműben először felállításra kerülő sorba kapcsolt kondenzátorok mind a beruházásban, mind az üzemben sok millió forintos megtakarításhoz és szén vagyunk kiméltetéséhez vezettek. A műszaki hőtan és energetika körébe vágó témáknál hazai viszonylatban egyedül állóan, de nemzetközi értékelésben is kiválóan alkalmazza a tudományos módszereket, ami mellett, amint azt érvényes szabadalmainak és bevezetett újításainak nagy száma mutatja, a gyakorlatnak is kiváló művelője.

Heller doktor tudományos munkáinak és szabadalmainak részletes leírását a mellékelt lapon adom.

Fentiek alapján, mint a magyar tudományos élet egyik legkiválóbb képviselőjét, aki egy korábban különösen elhanyagolt tudományágat emelt hazánkban nemzetközileg elismert színvonalra, javasolom, hogy Heller Lászlót a műszaki tudományok doktorát a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává válassza.

Mosonyi Emil sk.
lev. tag

Kovács K. Pál sk.
lev. tag

Tudományos munkáinak jegyzéke:

- 1./ "Iparpolitika és energiagazdálkodás" Magyar Technika 1947. 4. sz. 81 oldal.
- 2./ "Die Bedeutung der Wärmepumpe bei thermischer Elektrizitätserzeugung." Doktori értekezés. Eidg. Techn. Hochschule, Zürich, 1948.
- 3./ "Die Bedeutung der Wärmepumpe bei thermischer Elektrizitätserzeugung." A 2/ alatti doktori értekezés, bővített kiadásban, mely könyv alakban került forgalomba. Egyetemi Nyomda, Budapest 1948.

10/ "Eljárás és berendezés gőzerőgépeknél a kondenzátorban uralkodó gőznyomás csökkentésére és ezzel a kinyerhető hasznos munka megnövelésére".

Bejelentve és a magyar államnak felajánlva: 1951. X.1.

/015.133 sz./

Magyar állam bejelentette: Anglia, Franciaország, Belgium, Nyugatnémetország, Keletnémetország, Olaszország, Svájc, USA, Svédország és Japán államokban.

Egy speciális változatként a borsodi erőműben építés alatt.

11/ "Eljárás és berendezés kalorikus tárolómű létesítésére hőerőművekben".

Magyar szabadalom bejelentve és a magyar államnak felajánlva: 1952. március 29.

Életrajzi adatok:

H e l l e r László a Budapesti Műszaki Egyetem Energiagazdálkodási Tanszék vezető egy. tanára, a műszaki tudományok doktora 1907-ben Nagyváradon született. 1927-ben a zürichi műegyetemre iratkozott be, 1931-ben gépészmérnöki oklevelet szerzett. 1931-től 1933-ig a műegyetemen dolgozott, 1933-ban hazajött Budapestre, magánmérnöki tevékenységet folytatott 1948 december 31-ig. 1948-ban a zürichi egyetemen műszaki doktori címet nyert. 1949 óta az EGART, illetve a HÓTERV-nél dolgozott mint műszaki vezető. 1949-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen, mint meghívott előadó, 1951 szeptember 15-től az Energiagazdálkodási tanszék vezető tanára.

Pártonkívüli.

J a v a s l a t

K á n t á s Károly-nak levelező taggá való választására.

K á n t á s K á r o l y, a műszaki tudományok doktora, a geofizika egyetemi tanára, az Akadémia Földmágnességi és Geoelektromos szakbizottságának, valamint az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Olajbányászati Osztályának elnöke, az alkalmazott geofizikának az ország határain túl is elismert kiváló tudományos művelője.

Tudományos munkáinak az alábbi jegyzéke azért nem teljes, mivel több igen fontos kutatásának eredményét éberségi okokból egyelőre nem lehet nyilvánosságra hozni. Ez utóbbi ellenére is tudományos közleményeinek száma igen figyelemre méltó és azok tartalma nemcsak tudományos, hanem népgazdasági szempontból is igen fontos és jelentős.

- 1./ Mágneses anomáliák értelmezése a vertikális intenzitás görbélye alapján. 1942. Meteorológiai és Földmágnességi Intézet folyóirata.
- 2./ Kőzetek mágneses szuszceptibilitásának meghatározása elektromos rezgőkörben. Matematikai és Természettudományi Értesítő 1944.
- 3./ Bestimmung magnetischer Susceptibilität von Gesteinen im elektrischen Schwingungskreis. A Műegyetem Bányászati Karának Közleményei, 1944.
- 4./ The normal value of vertical intensity of the Earth magnetic field. A Műegyetem Bányászati Karának Közleményei, 1947.
- 5./ Az öblítőiazap szénhidrogéntartalmának mérése. 1947, Bányászati és Kohászati Lapok,
- 6./ Misure di magnetismo terrestre in Ungaria. Geofisica pura e applicata, Milano 1948.
- 7./ Magnetic report of the Hungarian National Committee of the International Union of Geodesy and Geophysics. Transaktions of Oslo Meeting 1948.
- 8./ A Dunántul regionális geofizikája. Scheffer Viktorral közös munka. Földtani Közlöny, 1950.
- 9./ Korszerű elektromos mérések az olajfeltárás szolgálatában. Bányászati és Kohászati Lapok, 1950. Kongresszusi szám.
- 10./ Elektromos geofizikai kutató módszerek elméleti alapjai és fejlesztési lehetőségei. Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudományok Osztálya Közleményei III. kötet.
- 11./ Geofizikai módszerek alkalmazási lehetősége a szénkutatás terén. Válogatott fejezetek a földalatti vasutépítés - bányászati mélyépítés - köréből. Közlekedési Kiadó, 1952.
- 12./ Regionale Geophysik von Transdanubien. Acta Technica 1951. 2. füzet. Scheffer Viktorral közös munka.
- 13./ Regionale Geophysik von Transdanubien. II. Teil. Acta Technica 1952, 1-2. füzet. Scheffer Viktorral közös munka.
- 14./ Hazai geoelektromos kutatások. Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudományok Osztálya Közleményei. 1952. V. kötet, 1-2. sz.
- 15./ A karsztvíz kimutatására alkalmazható geofizikai eljárások Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudományok Osztálya Közleményei, VIII. kötet 1. szám. 1953.

A felsorolt tanulmányokkal kapcsolatban csak röviden kívánok utalni arra, hogy ezeknek igen komoly tudományos értéke mellett nagyon jelentős népgazdasági jelentősége is van. Így mindjárt első tanulmánya is az alkalmazott geofizika egy sokat tárgyalt fontos problémája. A megoldások eleinte Eötvös vizsgálataiból indultak ki, de szabatos módszert nem eredményeztek. Kántás módszeréhez még csak a horizontális intenzitás mérése sem kell, hanem csupán a vertikális intenzitás görbéjének a segítségével ad a használatban igen bevált módszert a hatótömeg mélysége, nagysága, sőt mágnesezettség értékének a meghatározására is.

A 2 és 3 alatti tanulmányokkal kapcsolatban röviden utalunk arra, hogy a mágneses szuszeptibilitás meghatározására a lebegési módszer segítségével azelőtt senki sem gondolt, s a dielektromos állandók meghatározásánál is nagy rezgésszámokat alkalmaztak. Ez a módszer közetek vizsgálatánál használhatatlan, mert nem ismerjük egy bizonyos frekvencián felül a szuszeptibilitásnak a frekvenciától való függését. Ezért Kántás olyan módszert alkalmazott, amelynél az oszcillátor alacsony rezgésszáma folytán a szuszeptibilitás függése a frekvenciától elhanyagolható. Ez az érzékenység csökkentését vontá volna maga után, amelynek kiküszöbölésére harmonikusokat is bőven termelő oszcillátort alkalmazott. Így a lebegést nem az alapfrekvenciával, hanem a megfelelő harmónikkal való interferencia útján állította elő. A készülék a Geofizikai Munkaközösség munkálatainál azóta is használatban van és az Eötvös Lóránd Geofizikai Intézet is megépítette. Legujabban a lengyelek kérték a dokumentációját. Ez a berendezés az alapja egyébként a furólyukak mágneses szelvényezésére szolgáló Kántás tervei szerint készülő ama új műszernek is, /készíti a Bányászati Kutató Intézet/, amely a természetes mágneses szelvényezésen kívül a porozus rétegeknek az olajtermelés szempontjából rendkívül fontos permeabilitásának meghatározását teszi lehetővé magában a furólyukban.

"The normal value of vertical intensity of the earth's magnetic field in the Transdanubien District" c. tanulmány értékeléséhez hozzá kell tennem a következőket. A valóban a földalatti tömegek okozta mágneses anomáliát a közvetlen mágneses mérések nem szolgáltatják, hanem azokat különböző korrekciókkal kell ellátni. Egy ilyen fontos korrekciót a vertikális intenzitás normális változása pontos törvényszerűségeinek a meghatározása elkerülhetetlen. Az Eötvös által 1906-ban felállított képletek az 1930-as évek végén már nem bizonyultak megfelelőeknek. Kántás a különböző helyekről számított értékek között egészen 40 -ig terjedő eltéréseket állapított meg. Ezáltal az egész mágneses módszerekkel való antiklinális-kutatás veszélybe került. Ez vezette Kántást arra, hogy a Dunántul különböző helyein erre a célra végzett méréseiből pontosan levezesse 1941-re a vertikális intenzitás változásának a törvényszerűségeit. Kántás által megállapított ez a törvényszerűség lehetővé teszi a mágneses anomáliák lényegesen pontosabb meghatározását, így az olajkutatások antiklinálisai helyének lényegesen pontosabb kimutatását is. Képletét azóta is általánosan használják.

"Az öblitőiszap szénhidrogén tartalmának mérése" c. tanulmány egy további Kántás által feltalált és a gyakorlatban kiválóan bevált új műszerről szól. Az olajfurásoknál az elektromos szelvényezés csak a furás félbeszakítása vagy befejezése után történhetik. Kántás ezen műszerének a célja, hogy már furás közben felvilágosítást adjon az átfurt rétegek szénhidrogén tartalmáról. Az öblitőiszap felszínre hozza a véso által fellazított kőzettörmelékekkel együtt a kőzet likaosaiban lé-

vő szénhidrogéneket is, s az iszapáramba beépített gázgyűjtő tölcser ezt egy Wheatstone-híd kapcsolásban lévő felmelegített platina szálakra vezeti. Két szál levegővel, mint összehasonlító gázzal van körülvéve, a másik két szál hőmérsékletét és ezek ellenállását a rávezetett gáz megváltoztatja, s így a kiegyenlített híd egyensúlya megbomlik; a galvanométer a gáz hővezető képességének megfelelően jobbra vagy balra kitér, s a kitérés nagysága a gáz koncentrációjától függ. A galvanométert Kántás retisztráló berendezéssel is összekapcsolta, s így a mérést folyamatossá tette. Különösen kiemelendő, hogy Kántás műszerében a metángáz és a nehéz szénhidrogének jelenléte egymástól különböző formában jelentkezik, minthogy a metán jobb, a nehéz szénhidrogének pedig rosszabb hővezetők a levegőnél. Így a galvanométer és a regisztráló berendezés kitéréseinek irányából már furás közben következtetni lehet, vajjon gázos vagy olajos réteget furtak át. A műszer több példányban a dunántúli olajfurásoknál jelenleg is általánosan használatban van; konstrukciós rajzait az itt járt Kucev szovjetorosz geofizikus is elkérte és ugyancsak kérte és megkapta a kölcsönös gazdasági megsegítésről szóló egyezmény alapján Lengyelország is.

Ennek a műszernek egy újabb formáját javasolta Kántás a pécsvidéki bányák metán-tartalmának folyamatos regisztrálására a kihuzó légáramban és a munkahelyen. A Pécsen végzett kísérleti mérések kiváló eredménnyel jártak, minthogy már 0,01 % metántartalmat is regisztrál. Az Országos Tervhivatal elnökségének rendeletére a Bánya- és Energiaügyi Minisztérium bányabiztonságból való bevezetésén dolgozik.

"Misure di magnetismo terrestre in Ungheria" megjelent a Geofisica pura e applicatanak. Eötvös születésének centenáriuma alkalmából kiadott emlékfüzetében. Bár címe szerint összefoglaló jelentésnek tekinthető a Magyarországon végzett mágneses mérésekről, annál mégis több, minthogy az előbbieken 1-4 alatt tárgyalt tanulmányok elméletileg megállapított eredményeit nagy sikerrel alkalmazza benne mágneses mérési eredményeknek az értelmezésére, így pl. a hahóti struktúra mélységének számszerű meghatározására. A számítások eredményeit a mélyfurások adatait a legteljesebb mértékben igazolták.

A 8, 12 és 13 alatt szereplő "A Dunántul regionális geofizikája és Regionale Geophysik von Transdanubien" c. Scheffer Viktorral közös munkák. A Dunántul regionális gravitációs és mágneses rendellenességek magyarozatával foglalkozik. Eredményeinek értékelése elsősorban a geológia feladata. Emellett azonban kiemelendő, hogy megállapításai fontosak a geodézia /pl. országos szintezési alappont hálózat/ szempontjából is. Azonkívül új utat mutatott a geotermikus mérési eredményeknek regionális geofizikai felhasználására is.

"Elektromos geofizikai kutató módszerek elméleti alapjai és fejlesztési lehetőségei" c. az Akadémia 1950 évi ünnepi hetén elhangzott előadás az elektromos geofizikai módszerek egységes átfogó elméletét dolgozza ki, amelyből az egyes használatos geoelektromos módszerek mint speciális esetek adódnak. A kutatások gyakorlati végrehajtásában eddig figyelembe nem vett fontos támpontokat ad. Ugyanez az előadás érinti már az ezen az alapon a bauxitra végzett első eredményes geoelektromos kutatásokat a Dunántulon.

"Geofizikai módszerek alkalmazási lehetőségei a szénkutatás területén". Az előadás több mint Mérnöki Továbbképző Intézeti előadás. Geofizikai módszerekkel eredményes szénkutatást ezelőtt még sehol sem végeztek, sőt Meissner freiberger professzor legújabb megjelent tanulmánya is

még csak olaj-só és ércutatról beszél. Kántás érdeme, hogy a szénfurásokban eredménnyel vezette be a megfelelően átalakított és kidolgozott elektromos szelvényezést oly kiváló eredménnyel, hogy a Bányászati és Energiaügyi Minisztérium szénkutató-céljából végzett mélyfurások elektromos szelvényezését is elrendelte. Ez az előadás az erre szóló vizsgálatait és részbeni eredményeit tartalmazza. Ez a geoelektromos módszereknek világszerte az első eredményes alkalmazása szénkutatója.

"Hazai geoelektromos kutatások". Az Akadémia 1951. évi ünnepi hetén tartott előadása az 1950. évi előadásának alapjain folytatott, s a Soproni Geodéziai és Geofizikai Munkaközösség által végzett gyakorlati eredményekről számol be, s azt is közli, hogy a módszert időközben a MASZOBAL célkutatásainál már használatba vette. Kántás előadásában a vetők elektromos módszerrel való kimutatási lehetőségeit ugyancsak vizsgálata alá vette, s a kísérleti mérések időközben meg is indultak.

"Golyónélküli szurólángperforálás elmélete és gyakorlati megvalósítása." Megjelenésre egyelőre nem kerülő tanulmányának eredményét a Népköztársasági Kormány 1952-ben Kossuth-díjjal jutalmazta. Jelentőségéről az Akadémia 1951. évi ünnepi hetén a Műszaki Tudományok Osztályának nyilvános ülésén már beszámoltunk. Hogy itt nem külföldön használatos módszer egyszerű magyarországi kikísérletezéséről volt szó, annak bizonyítására csak azt hozzuk főbe, hogy a nemzetközi szakirodalom minderről életbevágó fontosságára való tekintettel hallgat, s Kántásnak kellett az egész utat elméletileg és gyakorlatilag kidolgozni, s ez az oka annak, hogy Kántás kutatási eredményeinek részleteire is szigorú közlési tilalom áll fenn. Az olajtermelés és olajbányászat szempontjából az olajtermelő rétegek termelésbehozatala az egyik legfontosabb művelet: ez a módszer pedig ezt ott is lehetővé teszi, ahol eddig semmi kilátás nem volt. Az eszközök nagy eredménnyel folyamatosan használatban vannak.

Az előbbieken vázolt eredmények korántsem meritik ki Kántás tudományos jellegű működését. Megoldotta a szelektív perforálást egy ores kábel segítségével. Különleges módszert dolgozott ki az olajbázisú iszapdugó alkalmazásával a béléscsőlyukasztásoknál stb. stb., amely munkálatok népgazdasági jelentőségéről a VIM illetékes főosztálya ill. Bese miniszterhelyettes hivatott közelebbi felvilágosítást adni.

A fentiek alapján úgy véljük, hogy Kántás Károly doktor minden tekintetben méltó arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudományok Osztályának tagja legyen és mint a geofizika első magyarországi professzora, ezt a tudományterületet osztatlanul képviselhesse.

Kántás Károly a RM Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Kara Geofizikai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, a műszaki tudományok doktora 1912-ben született Soly községben. 1936-ban a Budapesti Tudományegyetemen szerezte meg matematika-fizika szakos tanári diplomáját. 1937-ben a MAORT jogelődje geofizikusnak hívta meg. 1944-ben a nyilas kormány uralomra jutásakor a vállalata lattól elbocsátották. Elbocsátása után a Lovászi telepen nyert alkalmazást. A vállalathoz való visszavétele a felszabadulás után automatikusan történt. 1947-ben lett a Műegyetem Bányászati Karának magántanára. 1951 óta dolgozik jelenlegi meosztásában.

1952-ben az olajbányászat termelékenységét jelentősen emelő módszerek kidolgozásáért Kossuth-díjat kapott. 1953-ban a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a "Szocialista Munkáért" érdemrenddel tüntette ki.

Pártonkivüli.

Tárczy-Hornoch Antal sk.
r. tag

Szádeczky-Kardoss Elemér sk.
r. tag

Alulírott javasolom, hogy Millner Tivadar okleveles vegyész-mérnököt a műszaki tudományok doktorát, 1954. évi Kossuth-dijast, a Magyar Tudományos Akadémia a legközelebb megtartandó tagválasztó közgyűlésére vegye fel a megválasztandó új levelező tagok névsorába.

Millner Tivadar kiváló tudós, akit a nemzetközi irodalomban is komolyan számba vesznek és akinek különösen a wolframkutatás területén elért eredményei a tudományos irodalom tanúsága szerint minden vonatkozásban élenjárók. Millner Tivadar azonban emellett, hogy kitűnő tudós és kiváló gyakorlati szakember, olyan aktív egyéniség, aki az akadémiai tagságot előreláthatólag sem fogja csupán kitüntetésnek tekinteni, hanem olyan kötelezettségnek is, amely a magyar műszaki tudományok érdekében komoly munkát jelent. Márpedig az Akadémiának elsősorban ilyen tudósokra van szüksége.

Millner Tivadar vegyész-mérnök, így felvetődik az a kérdés, miért a Műszaki Osztály akarja őt a tagjai közé választani. Ennek magyarázata az, hogy bár Millner munkáinak nagy része kémiai természetű, ezek a kémiai vonatkozások igen szoros összefüggésben vannak az izzólámpa - és rádiólámpagyártás technológiájával, már pedig ez a terület a VI. osztály munkaterületéhez tartozik. Az ő kémiai munkái olyan vonatkozásban vannak az izzólámpa- és rádiólámpagyártás technológiájával, mint a kohászok kémiai munkája a metallurgiai gyakorlattal.

Millner Tivadar tudományos dolgozatainak, szabadalmának és újításainak jegyzéke a mellékletben látható.
Tudományos munkájának értékelése a következőképpen történhet:

Az analitikus kémia területén az első hely az "Al-Eriochromcyanin-R" dolgozatot /E. anal. Chem. 1938./ illeti meg, nemcsak analitikai értéke miatt, hanem mert benne olyan olvek vannak lefektetve, amelyek lehetővé teszik, a kémiai / stöchiometrikus/ kötés megkülönböztetését az adszorpciós kötéstől extinkciómérések alapján és így általános figyelemre tarthat számot.

Évekre menő céltudatos munkával készült az a dolgozat /Magy. Kém. F. 57. 191/, amely néhány si, Al, Fe és K meghatározását írja le 100.000 WO_3 -ban.

Ezek a dolgozatok a nemzetközi irodalomban is teljesen újnak számítók, az eddigieknél jóval érzékenyebb módszert ismertetnek.

A Magy. Kém. F.-ban megjelent dolgozat ugyancsak egy teljesen új kolorimetriás félnikro módszert ismertet K_2MnO_4 szimultán meghatározására.

A szerves és fizikai kémia területén első hely illeti meg a "Wolfram és molibdén oxidjainak illékonyága vizsgóz jelenlétében" című dolgozatot /Nature, 164. 1949./. Ez a közlemény a

szervetlen kénianak egy eddig ismeretlen jelenségére hívja fel a figyelmet, és pedig arra, hogy egyes oxidok közepes hőmérsékleten a vízmolekulákhoz nem kapcsolódnak, magasabb hőmérsékleten önmagukban nem illók, de vízgőz jelenlétében váratlanul nagymértékben illóvá válnak. Valószínű, hogy csak magas hőfokon és csak gázfázisban kapcsolat jön létre a H_2O molekulák és ezen oxidok között. Analog jelenséget fedezett fel azóta C.A. Hutchinson és J.G. Malm /J.An. Chem.Soc. 7. 1949./ BeO -nál és H. V. Wartenberg /Z. anorg. Allg. Chem. 1951./ Al_2O_3 - és La_2O_3 -nál.

Elnyíló munkával készült a $Co-CO_2-Cu-CuO$ egyensúlyát vizsgáló tanulmány /Z. anorg. allg. Chem. 164. 1927. 86/ és az elektronizátor NO molekulák egyensúlyát ismertető dolgozat /Z. Phys. 68. 1931. 395./

A műszaki kutatómunka területén, anint az a mellékelt felsorolásból kitűnik. Millner tizenhárom szabadalma közül négy, nyolc ujitása közül öt a wolfranfén-gyártásra vonatkozik. Ezek közül két szabadalom évtizedek óta, öt ujitás pedig benyújtásuk óta használatban van. Nem publikált munkáinak fele szintén wolfrankérdésekkel foglalkozik. Műszaki kutatómunkásságának zöne tehát elsősorban a wolfranfén-gyártásra irányult. Erre vonatkoztak nagyrészt tudományos dolgozatai is.

Munkatársakkal együtt végzett és eddig közzé nem tett vizsgálatai kiterjedtek és kiterjednek a wolfranredukció katalizátorokkal szabályozott kinetikájára, a wolfranredukció fázisegyensúlyára, a wolfranszencsák növekedésének kérdésére, valamint a kémiai szennyezések rekristallizációt befolyásoló szerepére. A közzétett és közzé nem tett vizsgálatokon együttesen nyugszik az a Tury Pál kartársával együtt kidolgozott és nemzetközi viszonylatban is ismert nagy kristályos wolfrandrótanyag /106.268.sz. nagy. szab./, amellyel eddig már sokszáz millió "Tungston" izzólámpa és rádiócső készült és került a nemzetközi piacokra.

1949-50 esztendőben speciális molibdénfén hazai gyártását dolgozta ki és adta gyártásba.

Hét izzólámpa szabadalma közül kettő, három elektroncső-szabadalma közül egy és két izzólámpa-ujtása közül egy állandó használatban van.

Az izzólámpa vízgőzszenyezésére vonatkozólag is terjedelmes vizsgálatokat folytatott, közzé nem tett új megállapításait husz év óta újra és újra értékesíti az izzólámpagyártás.

Az aluminiunoxidréteggel szigetelt rádiócsőfűtőtestek nagashőfoku átvezetéséről kialakított nézeteit felhasználva épült ki nemrég az aluminiunoxid-szigetelőanyag hazai gyártása.

Millner Tivadar dr. újabb két műszaki tudományos eredménye, amelyet munkatársával Neugebauer Jenővel dolgozott ki és szabadalomra bejelentett, a következő:

Eljárás wolfranfénporból készült fűtőtestek, pl. wolfrandrótok, izzótestek, stb. egyenletességének fokozására a redukciós folyamat közben WO_2 összetételnél alkalmazott keverés által.

Eljárás wolfranfénporból készült fémtestek, pl. wolfrandrótok, izzótestek stb. egyenletességének fokozására a zsugorítási folyamat közepes hőfoktartományában alkalmazott huzamos hevítés vagy a közepesen zsugorított wolfrantestek HF-oldattal történő kilugozása által.

Ez a két szabadalom nagyjelentőségű, hatása már mind a hazai mind a baráti országok izzólámpaiparában érezhető.

A fentiek alapján négegyszer megismétlen javaslatot.

Winter Ernő lev. tag.
s.k.

Dr. Geleji Sándor lev. tag.
s.k.

1954 május 14.

M i l l n e r Tivadar okl. vegyész mérnök Híradástechnikai Kutató Intézet osztályvezetője, a műszaki tudományok doktora.

1899-ben született Pécsen. Apja banktisztviselő volt. 1923 novemberében kitűnő vegyész mérnöki oklevelet szerzett Budapesten. 1948-ban a budapesti Műszaki Egyetemen kitüntetéssel doktorált. 1924 márciusában az Egyesült Izzólámpa és Vill. Rt. Kutató osztályára került, ezt megelőzőleg rövid ideig a Tudomány Egyetemen volt tanársegéd. Ezt leszámítva megszakítás nélkül az Egyesült Izzó ill. a Távközlési Kutató Intézetnél dolgozott, 1952-től pedig a HIKI-ben, mint osztályvezető.

1954-ben Kossuth díjat kapott a wolfran nemfémtechnológiájának területén végzett nagyjelentőségű kutatásaiért.

Pártonkívüli.

S z i g e t i Györgyöt a műszaki tudományok doktorát a Távközlési Kutató Intézet III laboratóriumának vezetőjét a Magyar Tudományos Akadémia VI. Osztályába levelező tagként való megválasztásra ajánljuk.

Szigeti György munkássága a fizikának hosánkban egy kovéssó műlet ágára, a technikai fizikára vonatkozik, ahol igen értékes eredményeket ért el.

Kutatásainak eredményeit nagyobbrészt szabadalmi leírásai tartalmazzák. Az Egyesült Izzólámpa és Villanossági Gyár által bejelentett Szigeti Györgytől származó találmányok közül a legfontosabbak kivonatát az alábbiakban adjuk

107.392 sz. 1929. június 6.-án bejelentett magyar szabadalom, gáztöltésű egyenirányító csövet véd.

103.410 sz. 1930 március 18.-án bejelentett magyar szabadalom, ködfényű kisüléssel működő egyenirányító csőre vonatkozik.

1-3689. alapszámú, 1936 június 23.-án

1-3833. " 1937, aug. 25.-én és

1-3853 " 1937 okt. 25.-én benyújtott magyar bejelentések nagynyomású higanygőzlámpákra vonatkoznak.

127.804 sz. Magyar szabadalom, amelyet 1939 dec. 23.-án jelentett be az Egyesült Izzólámpa és Villanossági Gyár és amelynek társmfeltalálója Szigeti György, a kvarcolvasztásra vonatkozik és eljárást véd, amelynek segítségével átlátszó, üvegszerű kvarc kicsapott kovasavból állítható elő.

Az 1-471 alapszámú 1943 dec. 17.-én benyújtott, továbbá

E-5985 " 1944 jan. 11.-én "

1-4739 " 1944 febr. 3-án "

1-4736 " 1944 jan. 27.-én "

1-4740 " 1944 febr. 4.-én "

1-4762 " 1944 márc. 10.-én benyújtott magyar szabadalmi bejelentések, amelyeknek részben feltalálója, részben társmfeltalálója Szigeti György, elektronos üzemű üvegolvasztó kenecék konstrukcióját és üzemeljárásait védik.

138.198 sz. 1946 július 6.-án bejelentett magyar szabadalom körforgó szivattyuszerkezetét véd,

10-20 alapszámú, 1950 január 11.-én benyújtott magyar szabadalmi bejelentés fluoreszkáló lámpákra vonatkozik és a lámpák színének megfelelő beállítását védi.

Ezeken kívül az Egyesült Izzólámpa és Villanossági Gyár számos más találmányát is jelentette be szabadalomra, amelyek főleg katódsugárcsővekre, fluoreszkáló lámpákra stb vonatkoznak.

Irodalmi munkásságát néhány összefoglaló ismertetéssel kezdte /Die Kathodenstrahlen, Tungsten Mitteilungen 1937-38, A fén-
gőzlámpákról, Elektrotechnika 1941./.

A felszabadulás óta az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Gyár Kutató laboratóriumában munkatársaival együtt főleg lumineszkáló anyagokra vonatkozó vizsgálatokkal foglalkozott és ezen a téren nemcsak hazánkban, hanem külföldön is elismert, fontos eredményekre jutott. Eredményeit először az Elektrotechnikai Egyesületben tartott előadásán ismertette. Az előadás cikk formájában is megjelent az Elektrotechnika 1947 évi 4. és 5. számában. További publikációkat ezen vizsgálatokról részben Nagy Elenér és Dr. Makai Endre munkatársaival közösen tette közzé a következő folyóiratokban:

Natura, vol. 168 p. 641, 1947 nov. 8.
Journ. Of chemical Physics, Vol. 15, p. 881, 1947. dec.
Műegyetemi Közlenények 1948 évf. 115 old.
Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványai G 89, 1948

A vizsgálatok eredményei röviden a következők voltak: 1./ A cinkszilikát és cinkderilliumszilikát emissziós szinképe sávokból van összetéve, amely sávok ha az elittált fotonok számát a kibocsátott fény frekvenciájának függvényében ábrázoljuk - igen nagy megközelítéssel mint Gauss-féle haranggörbék ábrázolhatók. 2./ Az emissziós fotonok száma a hőmérséklet függvényében egy bizonyos kritikus temperaturánál nagyobb hőfokok felé rohamosan kezd csökkenni és ugyanezen kritikus temperatura felett az anyag dielektronos veszteségei is rohamosan nőni kezdenek. A két jelenség között igen szoros összefüggést mutattak ki és ezt egy egyszerű formulával fejezték ki. /Ezen vizsgálatoknak eredményeire a Dokladi Akadémii Nauk SSSR/ 1949 évf. Vol. 67, 245 oldalán/ megjelent közlenény már hivatkozik is. 3./ A vizsgált, mangánnal aktivált anyagok lumineszkálásának emissziós szinképe azonos sávokat tartalmaz az MnO_4 illetve az MnO_4^- ionokat tartalmazó oldatok adszorpciós szinképeivel.

Mióta Szigeti György 1948-ban az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Gyár Kutatólaboratóriumának vezetését vette át, munkatársai ezen vizsgálatokat az általa megadott irányelvek szerint önállóan folytatják és azóta is számos publikációjuk jelent meg, melyek eredményeiről igen nagy elismeréssel nyilatkoznak a szaklapok.

Bognár Géza lev. tag.
s.k.

Winter Ernő lev. tag.
s.k.

Szigeti György: a műszaki tudományok doktora, a Távközlési Kutató Intézet III. laboratóriumának vezetője.

1905-ben született Szentesen. Apja gimnáziumi tanár volt. 1922-ben érettségizett. 1926-ban szerzett gépészmérnöki oklevelet a budapesti Műegyetemen. 1926. óta áll az Egyesült Izzó, majd a TAKI alkalmazásában.

A vállalat megbízásából 1936-ban Hollandiában, 1937-ben USA-ban, Angliában és Franciaországban, 1947-ben Angliában tett tanulmány utat.

1945 óta MKP-MDP tag.

1954 június 11.

Verebely László levelező tagként való megválasztását javasolom az alábbi indokok alapján:

Verebely László munkásságának három igen fontos és eredményes területére kívánok rámutatni.

1/ Az 50 periodusos vasutvillamosítás területén mint ismeretes Verebely László 1917-től kezdve állt ki a leghatározottabban Kandó Kálmánnal egyetemben a rendszer mellett. Az ő munkája nélkül nem létesült volna Magyarországon a világ első 50 periodusos nagyvasuti villamosítása, amely Magyarországnak világviszonylatban döntő érdekeket szerzett. Az 50 periodusú villamosítást annak idején az egész világ elvetette és csak 1948-ban ismertették el nemzetközi viszonylatban, hogy a vasutvillamosítás legmegfelelőbb és a jövőben alkalmazandó rendszere az 50 periodusú rendszer. Verebely széleskörű és kitartó munkássága következtében ezen a területen Magyarország világviszonylatban a legelső lett.

2/ Verebely László 1925 óta állandó szószólója volt az országos villamosítás és országos hálózat kifejlesztésének és pedig állami tulajdonban létesítendő erőművek és hálózatok által. Állandó munkássága következtében egyrészt létre is jött az állami tulajdonban épített bányai országos erőmű és az ugyancsak állami tulajdonban épített és Magyarországon első 100 kV-os országos hálózat, másrészt ebben a tárgyban kifejtett állandó irodalmi működése, előadásai és műegyetemi munkássága által át tudta vinni a műszaki köztudatba is az országos villamosítás fontosságát és szükségességét.

3/ A Műegyetemen megszervezte a modern villamos szakmai oktatást, amely addig teljesen elmaradott volt és azonfelül a területnek csak egy egészen kis szektorára terjedt ki. Munkássága és szervezése következtében a magyarországi villamos mérnökök oktatása teljesen korszerűvé fejlődött és eredményessége is látható, mert hazánkban ma általánosságban a villamos mérnökök szakmai nivója a legjobb.

A műegyetemi oktatást a második világháború után is hasonló intenzitással folytatva 1946-49 években kiadta 4 kötetes összesen 2000 oldal terjedelmű tan- és kézikönyvét /Elektrostatika, Elvezetővezetékek és távvezetékek, Kábelek és szabadvezetékek, Kapcsoló- és védőberendezések, Tuláramok, tulfeszültségek./ A munka igen értékes nemcsak a műegyetemi hallgatók, hanem a gyakorlatban lévő mérnökök részére, egyike a világirodalom legkomplettebb összeállítású könyveinek. Jelenleg fordítják a könyvet Csehszlovákiában a csehszlovák egyetemek részére.

Műegyetemi tanári munkásságán kívül szakértői működését a második világháború után is teljes mértékben folytatta, az Akadémia a Minisztériumok, az Országos Tervhivatal, a Szabványbizottság és különböző társadalmi egyesületek /több mint 10/ szak- és munkabizottságiban.

Jelenleg mindezek felül a "Villamos vasuti vontatás" című 2 kötetes 800 oldalas új könyvének kiadásán dolgozik.

Fentiek alapján Verebely László munkásságát Magyarországon a villamosítás, illetve oktatás terén a legnagyobb eredményeket érte el, a vasutvillamosítással kapcsolatban pedig világviszonylatban is élenjáró és általánosan elismert szaktekintély, az Akadémia levelező tagjával ajánlom.

Ratkovszky Ferenc sk.
lev. tag.

Dr. Verebély László a Budapesti Műszaki Egyetem ny.r. tanára született 1883-ban Budapesten. Atyja a Budapesti Tudományegyetem orvosi karán a sebészet c.rk. tanára volt, /elhunyt 1922-ben/

Tanulmányait a Budapesti Műegyetemen végezte, ahol 1906-ban nyert gépészmérnöki oklevelet kitűnő minősítéssel.

1906-ban tanulmányutra ment Németországba, Angliába és Amerikai Egyesült Államokba, ahol a Westinghouse Electric & Co. pittsburgi gyárában 2 évig mint gyakornok, majd 2 évig mint csoportvezető mérnök dolgozott. Megszerezte a villamosmérnöki cím használatára jogosító amerikai oklevelet.

1910-11 évben a karlsruhei műegyetemen Arnold tanár mellett dolgozott,

1911-ben a Ganz villamossági gyár alkalmazta mint a próbaterem helyettes főnökét.

1913-ban a Societa Italiana Westinghouse Vado-i gyár alkalmazta, ahol mint Kandó Kálmán munkatársa a számítás és tervezési iroda vezetőjeként résztvett az olasz államvasutak akkor úttörő villamosítási munkálataiban.

Az első világháború után 1918 végén megbízást kapott a MÁV tanulmányi irodájának megszervezésére. Mint a MÁV vonalvillamosítási osztályának vezetője az 50 periodusu villamosítás felfejlesztésében - melyben Magyarország 20 évvel előzte meg az egész világot - segítő-társa volt Kandó Kálmánnak, megtervezte és megépítette a világ első 50 periodusu próbavonalát /Budapest-Alag/, amely 1923-ban került üzembe. Az 1923-ban üzembehelyezett próbamozdony kísérleteit és vontatási próbáit vezette és kiértékelte.

A próbaüzem idején nagyszabású tanulmányt készített a magyarországi nagyvasutak villamosítására és az ország villamos energiaellátására. Kandóval együttműködve keresztülvitte, hogy első lépésként felépüljön állami tulajdonban a magyarországi első országos erőmű /Bánhida/ és az első országos 100 kV-os távvezeték, továbbá, hogy a Budapest-Hegyeshalmi vonal a világon az elsőként 50 periodussal villamosítottassék.

1929-ben műegyetemi ny.r. tanárrá nevezték ki az újonnan felállított és általa megszervezett Villamosművek és Villamosvasutak tanszékre.

Mint a bánhidai erőmű építésére alakult MDVRT valamint a MÁV műszaki tanácsadója és az építést irányító szakbizottság előadója, irányította a bánhidai erőmű és a 100 kV-os országos hálózat, valamint a Budapest-Hegyeshalmi villamosítás munkálatait.

A Műegyetemen az addig teljesen elhanyagolt, illetve egyoldalú villamosmérnöki oktatást korszerűen megszervezte és az elektrotechnika széles körét felölelő előadásaival létrehozta Magyarországon a villamosmérnökök korszerű oktatását. A tanszék keretében felállította Magyarországon az első nagyfeszültségű laboratóriumot.

1937-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

Az 1935-40 években ismételt tanulmányokban sürgette további országos erőművek az országos 100 kV-os hálózat építését, valamint a vasutvillamosítás folytatását a Budapest-Miskolci, és a Budapest-Székesfehérvári vonalakon.

A bányai állami erőmű létesítésével és a MÁV villamosításával kapcsolatban végzett munkájáért a magyar érdemrend középkeresztjével tüntették ki, továbbá elnyerte a Magyar Mérnök és Építészegylet Hollán díját, Kandó érmét és Aranyérmét, valamint a Magyar Elektrotechnikai Egyesület Jubileumi érmét.

1935-től 38-ig a Magyar Elektrotechnikai Egyesület elnökhelyettese, 1938-tól 1941-ig elnöke volt. Tagja az Energia Világkonferencia /World Power Conference/ intézőbizottságának és ennek magyar bizottságának 20 éven át volt elnöke. Tagja a CIGRE-nek. /Nagy villamos hálózatok nemzetközi konferenciája/

Az országos villamosítással, illetve a nagyvasutak villamosításával kapcsolatban számos előadást tartott Magyarországon, Svájcban, Franciaországban, Angliában, Németországban, Svédországban, Bulgáriában és az Amerikai Egyesült Államokban.

1945-ben a Műegyetemnek rektora volt.

1946 óta Párisban, Belgrádban, Varsóban és Prágában tartott előadásokat az 50 periodusu villamosításra vonatkozóan.

1948-ban az azóta megszűnt Országos Villamosítási Tanács elnökévé és az Állami Villamosművek igazgatósági tagjává nevezték ki.

Jelenlegi működése:

A Budapesti Műszaki Egyetemen mint ny.r.tanár vezeti a Villamosművek és a Villamosvasutak keret tanszéket, valamint a nagyfeszültségű laboratóriumot.

A Magyar Elektrotechnikai Egyesület társelnöke

A Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Osztályán tagja:

- az Energetikai Főbizottságnak,
- a Villamosenergia Szakbizottságnak,
- a Közlekedéstudományi Főbizottságnak,
- a Földalatti Vasút Főbizottságnak,
- a Műszaki Történelmi Bizottságnak,

elnöke:

A Földalatti Vasút Villamos Szakbizottságának.

tagja:

- a Villamos Mozdonytipust felülvizsgáló Kormánybizottságnak,
- az Országos Tervhivatal Villamosmozdony Szakértő Bizottságának,
- a BEM energetikai főosztálya kollegiumának,
- a BEM könyvkiadói szakbizottságának,
- a KGM villamos gépipari főosztálya kollégiumának,
- az Erőmű Tervező és Beruházási Bizottságnak

elnöke:

az OT Erősáramu kapcsolóberendezéseket tipizáló csucsbizottságnak, elnöke illetve tagja:

- a Magyar Szabványügyi Hivatal
- a Magyar Elektrotechnikai Egyesület és
- a Villamos Központi Kutató Laboratórium több munkabizottságának.

A Tudományos Minősítő Bizottság 1952 évben a műszaki tudományok doktorává nyilvánította.

Tanszékének laboratóriumában az oktatáson kívül az Akadémia támogatásával tudományos kutató munkát folytat.

odusu villamosítás, amellyel Magyarország több mint 20 évvel előzte meg az egész világot. Annakidején az 1918-1933 években Kandó és Verebély egyedül vitatták az egész világgal szemben az 50 periodusu villamosítás döntő előnyeit - amely munkához alulirott is csak Kandó halála után 1933-ban csatlakozott - amelynek helyessége végül 1951-ben az egész világon általánosan elfogadtatott. Kandó munkáján kívül egyedül Verebélynak köszönhető, hogy Magyarország a nagyvasutak 50 periodusu villamosításában világviszonylatban úttörő lett és ezzel az erősáramu elektrotechnika terén Magyarország újból döntő jelentőségű világsikert tudott elérni.

A nagyvasutak villamosításán kívül Verebély évtizedeken át volt szószólója az országos villamosítás felfejlesztésének és az országos hálózat mielőbbi létesítésének, munkásságával létrehozta az első országos erőművet és az első országos 100 kV-os távvezetékét. Kezdetől fogva harcolt amellett, hogy az országos erőműveknek és hálózatnak állami tulajdonban kell lenniük és az első országos erőmű és hálózat így is épült. Tanulmányaival, előadásaival és egész munkásságával az országos villamosítás szükségességét a műszaki köztudatba is át tudta vinni.

A Műegyetemen megszervezte az addig teljesen elhanyagolt villamosmérnöki oktatást és a legtevékenyebb része volt a megfelelő, korszerű nivóju villamosmérnök generáció felfejlesztésében. Ennek a kitartó és magas színvonalu munkásságának igen nagyrésze van abban, hogy a magyar erősáramu villamosmérnökök és azok munkájának nivója ma is megüti a nemzetközi színvonalat.

Ugy 1945 előtt, mint után, állandó, rendkívül nagy irodalmi munkásságot fejtett ki a vasutvillamosítást, az országos villamosítást, az energiagazdálkodást és a villámkutatót illetően. Első ízben 1946-1948-ban megjelent 2000 oldalas 4 kötetes, a villamos mérnöki tudomány színvonalának megfelelő elektrotechnika összes fejezeteit felölelő részletes kézikönyve világviszonylatban is számottevő mű.

Munkásságát ma is, úgy is mint műegyetemi tanár, úgy is mint kutató és műszaki tanácsadó az erősáramu elektrotechnika teljes területén a legnagyobb intenzivitással folytatja. Egész rendkívüli teljesítményke kell tekinteni, hogy egyetemi tanári működésén felül, amelynek keretében kutatómunkát is végez, jelenleg mint szakértő és tanácsadó az Akadémia, a Minisztériumok, az Országos Tervhivatal, a Szahványbizottság és különféle Társadalmi Egyesületek felsorolt igen nagyszámu /több mint 15/ szak- és munkabizottságaiban széles területen végez intenziv és értékes munkát, továbbá, hogy ugyanakkor 1945 óta megírta a már említett 4 kötetes 2000 oldalas igen értékes könyvét, melynek 2 kötetét azóta már bővített kiadásban újra kidolgozta, s jelenleg egyrészt a további 2 kötet bővítésén, másrészt a Villamos vasuti vontatás című 2 kötetes 800 oldalas új könyvén dolgozik.

Fentiek alapján Verebély Lászlót az Akadémia levelező tagjául ajánlom.

Kovács K. Pál sk.
lev. tag

Javaslat Kiss Árpád egyetemi tanárnak, a kémiai tudományok doktorának
akadémiai levelező taggá választására.

Kiss Árpád igen régi művelője a fizikai kémiának. Megjelent tudományos dolgozatainak száma jóval meghaladja a százat. Ezek főképp négy témakörbe csoportosíthatók. Pályafutásának kezdetén a nitrozilklorid képződésének és bomlásának kinetikai vizsgálatával foglalkozott és jelentős része volt annak megállapításában, hogy ez a reakció az egyébként ritka harmadrendű gázreakciók egyik tiszta példája. Ezirányu munkásságát azóta is gyakran idézik. Mint szegedi egyetemi tanár a reakciókinetikának egy másik ágával kezdett behatóan foglalkozni, mégpedig az u.n. semleges sóhatással vizes oldatokban végbemenő reakciókra, az akkoriban új Brönsted-elmélet szempontjából. Ezirányu nagyszámu munkája sokban hozzájárult ennek az elméletnek az alátámasztásához és tisztázásához, ami a mérések mintaszerű gondos kivitelezésének köszönhető. Hosszu szünet után Kiss Árpád legujabban ismét visszatért ehhez a témakörhöz, de most már az újabb abszolút reakciósebességi elmülethez kapcsolódva. Szegedi reakciókinetikai kutatásai azonban nem szoritkoztak kizárólag a sóhatás vizsgálatára, hanem ionreakciók katalizálásával is foglalkozott. 1937-től kezdve fő munkaterülete különböző abszorpciós szinképek tanulmányozása. Ezen a téren is két anyagcsoporttal foglalkozott behatóan. Egyik a fémkomplexek, ahol munkatársával óriási kísérleti anyagot gyűjtött össze, amelynek birtokában a múlt évben sikerült ezek abszorpciójáról rendszeres összerüggő képet kialakítani, Mulliken ezirányu új elmületének felhasználásával. Ezt az összefoglaló áttekintést a VII. Osztály egyik előadó ülésén szép sikerrel adta elő. A másik anyagcsoport, melynek abszorpciós szinképeiről ugyancsak nagy kísérleti anyagot gyűjtött össze, különböző aromás származékok. Ezek szinképeit az u.n. orientált fényelnyelés elmülete alapján kísérli meg értelmezni, és bár ezek az értelmezések nem mindig állnak összhangban a vonatkozó kvantummechanikai számítások eredményeivel, mégis sok tekintetben érdekesek és mindenesetre ösztönzően hatnak a további kutatásokra ezen a téren.

Kiss Árpád kereken négy évtizedre visszanyuló munkásságának áttekintése a lankadatlan szorgalmu, lelkiismeretes kutató képét tárja elénk, aki ezért méltó arra, hogy Akadémiánk taggá váljék, annál is inkább, mert egyrészt az állandó fizikai-kémiai bizottságban, de főképp a még csak rövid ideje működő korróziós albizottság vezetésében munkánkba már ugyis tevékenyen bekapcsolódott.

Erdey-Gruz Tibor s.k.
akadémikus

Schay Géza s.k.
akadémiai lev.tag

Erdey László s.k.
akadémiai lev.tag

... az ország gazdasági helyzetéről, a munkásság szerepéről, a jövő feladatairól, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről.

... az ország gazdasági helyzetéről, a munkásság szerepéről, a jövő feladatairól, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről.

RENDES TAGOK

1955

... az ország gazdasági helyzetéről, a munkásság szerepéről, a jövő feladatairól, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről.

... az ország gazdasági helyzetéről, a munkásság szerepéről, a jövő feladatairól, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről, a szocializmus felépítéséről, a nemzetközi viszonyokról, a párt és a kormány tevékenységéről.

Alulírottak tisztelettel javaslatot tesznek Erdey László lev. tagnak rendszeres taggá való megválasztására, s ezt az alábbiakban indokolják.

Erdey László a Műszaki Egyetem Általános Kémiai Intézetének vezetését, mint egyetemi tanár 1950. elején vette át. Alig egy évre rá, 1951-ben Akadémiánk levelező tagjává, majd ezt követően az újonnan szervezett VII. /Kémiai/ Osztály osztálytitkárává választotta. Erdey László lev. tag e tisztségét azóta is az Osztály tagjainak teljes elismerése mellett látja el. Erdey elé intézetének újjászervezése és az osztálytitkári teendők ellátása nagy feladatokat rótt. Ezeket maradéktalanul megoldotta és emellett egész tudományos gárdát nevelt maga köré. A mintaszerűen vezetett intézetben pompásan megszervezett munka folyik, melynek eredményeként Erdey László levelező tag és munkatársai tollából az elmúlt 5 esztendő során 70-nél több tudományos dolgozat jelent meg. A dolgozatok általában analitikai kémiai tárgyak, az analitikának majd minden területén hoznak újat és értékeset. A dolgozatok Erdeyt, mint éles megfigyelőt jellemzik, de arról is tanuszkodnak, hogy az általa javasolt analitikai módszereket a fizikai-kémia oldaláról is erősen alátámasztja. Aszkorbinometriás eljárásait a külföld is igen méltányolja. Az aszkorbinometriás mérésekre javaslatba hozott új indikátorát külföldi szerzők a komplexometria területén is haszonnal alkalmazzák.- Igen értékes a csapadékcseréléses reakciókról szóló tanulmányosorozata, mely elméleti úton vezeti le a reakciók teljes lefutásának előfeltételeit. E számításokat a gyakorlat fényesen igazolta.- Gyakorlati és elméleti kémiai szempontból is érdekesek a lucigenin-hidrogénperoxid rendszerrel végzett vizsgálatok, melyek során bizonyítást nyert, hogy a hidrogénperoxid lugos közegben végbemenő bomlása a perhidroxid-anion és a peroxid molekula egymásra hatásának következménye. E tanulmányok gyakorlati eredménye a lucigenin-hidrogénperoxid rendszer indikátorként való bevezetése a neutralizációs analízisbe.

Erdey László sokrétű munkáját mutatják be a spektrográfiai vizsgálatok furt elektródák alkalmazásával, csapadékok termikus vizsgálata, nyomelemek meghatározása különböző nyersanyagokban és termékekben.

- 2 -

Ugy véljük, hogy Akadémiánk sokoldalú, páratlan szorgalmu és nagy eredményeket felmutató levelező tagját tünteti ki, ha Erdey Lászlót rendes tagjává választja.

Budapest, 1955. május 20.

Sohulek Elemér sk.
akadémikus

Schay Géza sk.
akadémikus

AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

Fodor Gábor

professzor, az MTA levelező tagja,
a Magyar Mikrobiológiai Intézet igazgatóját az MTA rendes tagjának javasolom.
1904-ben született, orvosi diplomát 1928-ban szerzett. Orvosi élelététől kezdődően tudományos irányultságú volt. 1929-1940-ig a Magyar Kórokozótanügyi, majd Eötvös Loránd Tudományegyetemnek tanársegédje, III. adjunktusa, majd egyidejűleg a Magyar Állatorvosi Akadémia tagja. 1940-ban ny. rk. tanár lett az Orvosi Egyetem Kórokozótan és Baktériológiai Intézetének igazgatója. 1945-ig a Magyar Állatorvosi Akadémia tagja, majd az MTA levelező tagja.

Hazánk egyik legjelentősebb kórokozótan- és víruskutatója. Fő kutatási területe a kórokozók károsító hatása, a vitamin izolálása, a Kossuth-díjat, Akadémiai Rinkó-díjat, Kórokozótan- és Baktériológiai Intézet igazgatója volt. 1945-ig a Magyar Állatorvosi Akadémia tagja.

1945-ig a Magyar Állatorvosi Akadémia tagja, majd az MTA levelező tagja. 1945-ig a Magyar Állatorvosi Akadémia tagja, majd az MTA levelező tagja. 1945-ig a Magyar Állatorvosi Akadémia tagja, majd az MTA levelező tagja.

Tudósági tanácsnok s.k.

Füzetek kiadásában résztvevő és az MTA rendes tagjának javasolom.

Botányi Géza akadémikus s.k.

Ivánovics György professzort, az MTA levelező tagját, a szegedi Mikrobiológiai Intézet igazgatóját az MTA rendes tagjának javaslom.

1904-ben született, orvosi diplomát 1928-ban szerzett. Medikus éveiben 1923-tól kezdődően tudományos intézetben dolgozott. 1929-1940-ig a szegedi Egyetem Közegészségtani, majd Kórtani Intézetének tanársegédje, ill. adjunktusa, ezzel egyidejűleg a szegedi OKI állomás vezetője. 1936-ban lett magántanár, majd 1940-ben ny. rk. tanár lett és a szegedi Egyetem Kórtani és Bakteriológiai Intézetének igazgatója. 1943-ban ny. r. tanári kinevezést kapott. 1949 óta a MTA levelező tagja.

Hazánk egyik legkiválóbb mikrobiológusa és viruskutatója. A viruskutatás terén kifejtett munkásságáért 1948-ban, a B₁₂-vitamin izolálásáért 1952-ben kapott 12° Kossuth-díjat. 1953-ban jelent meg az Akadémiai Kiadó kiadásában "Emberi megbetegedéseket okozó vírusok..."-ról szóló könyve, amely hazánkban kiemelkedő jellegű kiváló munka.

Vezetése alatt intézete az ország egyik legjelentősebb viruskutató központja. Az influenza és a lymphocitas choriomeningitis vizsgálata során jelentős járványtani és diagnosztikai eredményeket ért el. Az Aujeszky-vírus szaporodási ciklusának vizsgálata során általános biológiai érvényű elméleti kérdéseket tisztázott. Két legutóbbi munkája közül a morcin felfedezése nemzetközileg jelentős eredmény a mikroorganizmusok biológiai törvényszerűségeinek kutatása területén, a poliomyelitis kutatás első eredményei pedig hazánkban nemrég megindult ilyenirányú vizsgálatok uttörő lépései.

Törő Imre akadémikus s.k.

Fentiekkel mindenben egyetértek és az MTA rendes tagjának javaslom.

Hetényi Géza akadémikus s.k.

Javasoljuk, hogy az Akadémia az idei Nagygyűlésen válassza a III. Osztályban Rédei László levelező tagot rendes taggá.

Rédei László kiváló matematikus kutató egyéniség. Eddig megjelent 100-nál több dolgozata sok olyan nagyfontosságú eredményt tartalmaz, amelyek az algebrát és a számelméletet új irányokban, elvi jelentőségű lépésekkel fejlesztették tovább, elsősorban az algebrai számelmélet, a geometriai számelmélet, a véges csoportok és véges testek elmélete, a gyűrűelmélet és az algebrai struktúrák általános elmélete területén.

Algebrai számelméleti vizsgálatai eddigi munkásságának kb. a felét alkotják. E területen elért sok fontos eredménye közül is kiemelkedik az a dolgozatsorozata, amelynek a másodfoku számtest ideál-osztályos csoportjában a páros invariánsok pontos meghatározása köszönhető, továbbá azok a dolgozatok, amelyek igen nagy mértékben előmozdították az euklideszi algoritmus problémájának teljes megoldását másodfoku számtestekben. Ez utóbbi probléma teljes megoldását oszupán a legutóbbi évek alatt sikerült megtalálni, a világ minden részében számos nagyírú matematikus két évtizedes közös erőfeszítésének gyümölcseképpen; a teljes siker kivívásában alapvető jelentőségű része van Rédei eredményeinek. Kiemelkedők még Rédeinek azon újabb kutatásai, amelyekben nagyhatású módszerrel tárgyalja algebrai számtestek osztálycsoportjának s a hozzá tartozó osztálytestnek strukturáját. Eredményeinek számos alkalmazása van a másodfoku számtestek és a Pell-egyenlet elméletében.

A geometriai számelmélet körébe tartozó vizsgálatok közül különösen kiemelkedik Rédei ama dolgozat-sorozata, amelyben a nagyírú Minkowski-Hajós-féle tétel Hajós-féle bizonyítását egyszerűsíti, és pedig a bizonyításnak mind a geometriai, mind a csoportelméleti részét; legújában sikerült a tétel csoportelméleti részére váratlanul egyszerű bizonyítást adnia. Kiemelkedő továbbá az az eredménye, amely a rácspontokra vonatkozó Minkowski-féle alaptételt véges projektív terekre általánosítja.

A modern algebra területén elért eredményei közül különösen nagy elvi jelentősége van két, Rédei által bevezetett új fogalomnak; egyik a "duplaalgebra", másik az algebrai struktúrák "fordeszorzata". Az előbbi az algebra fogalmának természetes általánosítása, s kommutatív alagyűrű esetén egybe is esik az algebraival. Nem-kommutatív alagyűrű esetén viszont sokkal tökéletesebb struktúra a Rédei-féle duplaalgebra, mert felöleli az olyan fontos speciális eseteket is, mint amilyen a polinomyűrű, a teljes mátrixgyűrű, a kvaterniógyűrű, stb., amelyek ez esetben nem tekinthetők algebraiknak. A duplaalgebra fogalmának sok előnye között az a legfontosabb, hogy egymástól távolesőnek tekintett és eddig elszigetelten tárgyalt gyűrűtípusok egységes elméletének felépítését teszi lehetővé. - A másik, szintén igen nagy rendszerező erővel bíró általános algebrai fogalom, amelyet Rédei vezetett be, a fordeszorzat. Ennek segítségével sikerült Rédeinek a Schreier-féle bővítéselméletet messzemenően általánosítani / fél-

csoporthoz, gyűrűk, félgűrűk bővítési problémája/, és egyszersmind minden eddiginél világosabb, áttekinthetőbb alakot adnia e fontos elméletnek. A ferdeszorzat fogalmának jelentőségére a modern algebra vonalán sokan felfigyeltek, s nemcsak Rédei közvetlen tanítványai, hanem számos neves külföldi matematikus - pl. Kochendörfer - is bekapcsolódott legújabb a ferdeszorzatra vonatkozó kutatásokba.

A véges csoportok elméletének területére eső számos értékes eredménye közül ki kell emelnünk azt a nevezetes tételt, mely szerint bármely, 60-nál nagyobb páros rendű egyszerű csoportnak van olyan valódi alcsoportja, amely tartalmaz valódi nem-Abel-féle alcsoportot. - A véges testekkel kapcsolatban is sok fontos algebrai és számelméleti eredményt nyert Rédei. Tőle származik egyebek között az algebrai egyenletek gyökjeles feloldhatósága kérdésének teljes tisztázása véges testekben.

Jelentős alkotása az elmúlt évben megjelent "Algebra" című könyvének első kötete, amelyben rendkívüli alapossággal s igen mélyrehatóan mutatja be a modern algebra alapvető módszereit és eredményeit. A kötet számos új eredményt is tartalmaz. A mű egyik jellegzetessége, hogy az elvileg fontos eredmények mellett ezekhez közelálló, speciális jellegű tényekre és számelméleti alkalmazásokra is nagy gondot fordít. A könyv megjelentése külföldön is nagy érdeklődést váltott ki, s a Német Demokratikus Köztársaságban már folyamatban van németnyelvű kiadása.

Rédei László nemcsak egyik legkiválóbb kutatója és ismerője a modern algebra és az algebrai számelméletnek, hanem nagyhatású és önzetlen nevelő egyéniség is, akit a hazánkban az utóbbi évek folyamán örvendő módon kialakult s külföldön is nagy elismerést szerzett algebrai kutató közönség vezetőjének tekint.

Munkásságáért 1950-ben és 1955-ben Kossuth-díjjal tüntették ki.

Mindezek alapján úgy véljük, hogy Rédei László rendes taggá választásával Akadémiánk egy arra legnagyobb mértékben érdemes tudóst részé-
sitene elismerésben.

Szeged, 1955. május 20.

Szőkefalvi-Nagy Béla s.k.

Kalmár László s.k.

Varga Ottó s.k.

Hajós György s.k.

Turán Pál s.k.

Rényi Alfréd s.k.

1955 év

AKADÉMIAI
LEVÉLTÁR

Somos András a MTA. levelező tagjának rendszeres taggá való megválasztását javasoljuk.

Somos András tudományos működésével a kutatás, az oktatás és a tudományos munka szervezése terén is kimagasló eredményeket ért el.

A kutatás vonalán a zöldségtermesztés agrotechnikai kérdéseinek tisztázásán kívül a nagyüzemi termesztés részére alkalmas zöldségfajták kiértékelésével és új fajták előállításával is foglalkozott. A Kertészeti Főiskola zöldségtermesztéstani tanszéke kutatási munkájának helyes irányításával közvetve is alapvető kutatási eredményeket ért el.

Tudományos működése elsősorban a zöldségtermesztés felszabadulás előtt szinte teljesen elhanyagolt agrotechnikai vonatkozású problémáinak megoldására irányult. E téren 1950. óta az alábbi fontosabb eredményeket érte el:

A nagyüzemi öntözéses zöldségtermesztés hazai módjai című akadémiai témájának kidolgozásával több, a tervszerű és a gazdaságos nagyüzemi zöldségtermesztést elősegítő kérdést oldott meg. Megállapította egyes fontosabb zöldségfajok /paprika, káposzta stb./ öntözési normáját, a vizadagolás időpontját és az öntözés leggazdaságosabb módját. Az eredményekkel tudományos alapokon nyugvó helyes vizgazdálkodási és öntözési módszert adott át a gyakorlatnak.

A legfontosabb zöldségfajok /paradicsom, paprika, borsó/ hazai viszonyok között legmegfelelőbb állománysűrűségének megállapításával lehetővé tette a hazai termesztésben nagy szerepet játszó öntözőviz, tápanyag, termőterület és munkaerő gazdaságosabb hasznosulását.

Az üzemi termelést gátló kisüzemi termesztési eljárások kísérleti kiértékelésével /pl. paradicsomkarózás, fattyazás stb./ egyes zöldségfajok termesztéstechnikáját egyszerűsítette, javította és gazdaságosabbá tette.

A szántóföldi zöldségtermesztés agrotechnikai kérdéseinek tisztázásán kívül, az üveg alatti zöldségtermesztést legerősebben befolyásoló tényezőnek /hő, fény/ értékelésével a zöldséghajtatás legfontosabb termesztéstechnikai kérdéseit tisztázta.

Vezetésével a Zöldségtermesztési Tanszék foglalkozott a zöldségfajták termesztési, fogyasztási és feldolgozási értékének megállapításával. Ezzel a munkával a hazai zöldségtermesztésnek, a megfelelő fajták kiválasztásával nagy segítséget nyújtott és a később meginduló fajtaminősítésnek már kidolgozott módszereket és értékes vizsgálati adatokat szolgáltatott.

Rendkívül figyelemreméltó Somos András irodalmi munkássága is, amit a mellékletben szereplő felsorolás is mutat. Ahogy kutatási témáit a gyakorlat legégetőbb kérdéseinek megoldása érdekében választja ki, ugyanúgy irodalmi munkássága is jelzi a gyakorlattal való kapcsolat helyes módszereinek kialakítására való törekvést. Aktív munkájával elérte, hogy kutatási eredményeit a gyakorlat már elfogadta.

- 2 -

Somos András akadémiai rendes taggá történő választását sokrétű és eredményes tudományos munkája, a tudományszervezés terén elért eredményei és a gyakorlattal való kapcsolata indokolja.

Budapest, 1955. május 18.

Porpáczy Aladár sk.
levelező tag

Manninger Rezső sk.
akadémikus